

UNIVERSITY OF HELSINKI

<https://helda.helsinki.fi>

Henkirikoscatsaus 2025

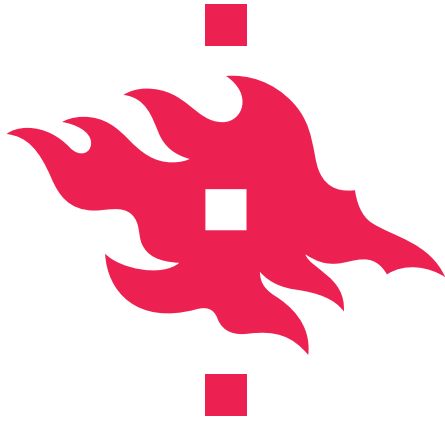
Törölä, Miisa; Raeste, Anna

2025-08-15

<http://hdl.handle.net/10138/599937>

Törölä, M & Raeste, A 2025, Henkirikoscatsaus 2025. Katsauksia, Nro 73/2025, Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsinki. < <http://hdl.handle.net/10138/599858> >

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository. <https://helda.helsinki.fi>
This is an electronic reprint of the original article.
This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.
Please cite the original version.

HELSINGIN YLIOPISTO
VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
KRIMINOLOGIAN JA OIKEUSPOLITIIKAN INSTITUUTTI

KATSAUKSIA 73/2025

Henkirikoskatsaus 2025

Miisa Törölä ja Anna Raeste

Huomautuksia

- Ellei toisin mainita, katsauksen tiedot perustuvat henkirikollisuuden seurantajärjestelmän tietoihin ja Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin (entinen Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos) tutkimuksiin.
- Henkirikollisuuden seurantajärjestelmä on Poliisihallituksen ja Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin yhteisesti ylläpitämä tietokanta.

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä

Julkaisija Helsingin yliopisto
Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
www.helsinki.fi/fi/kriminologian-ja-oikeuspolitiikan-instituutti

PL 16, Snellmaninkatu 10
00014 HELSINGIN YLIOPISTO

Sarja Research Briefs/Krimon katsauksia 73/2025

ISSN 2342-7779 (pdf)
ISBN 978-951-51-0727-5 (verkkojulkaisu)

Helsinki, 2025

Sisällysluettelo

Tiivistelmä

1. Henkirikosseuranta	1
2. Historiallinen ja alueellinen kehitys	3
2.1 Henkirikollisuus Euroopassa	3
2.2 Henkirikollisuuden kehitys Suomessa viime vuosikymmeninä	5
2.3 Alueellinen jakauma	7
3. Rikokset	10
3.1 Uhrien ja tekijöiden määrä	10
3.2 Osapuolten suhde	11
3.3 Osapuolten aiempi rikollisuus	13
3.4 Osapuolten aiempi keskinäinen fyysinen väkivalta	14
3.5 Henkirikoksen uhrin aikaisempi tukeutuminen viranomaisiin	15
3.6 Henkirikostutkinnassa tunnistetut teon motiivit	16
3.7 Tekopaikka	17
3.8 Tekovälineet ja uhrin saama ensihoito	19
3.9 Henkirikoksen osapuolten päähtymys tekohetkellä	21
3.10 Henkirikoksiin liittyvät oheisrikokset	23
4. Rikososapuolet	25
4.1 Ikä ja sukupuoli	25

4.2 Työelämäsuhte ja sosioekonominen asema	27
4.3 Perheasema	30
4.4 Erityisryhmät rikososapuolina	31
4.5 Naiset henkirikoksen tekijöinä ja uhreina	33
5. Henkirikollisuuden ilmitulo ja kehitys vuosina 2013–2023	37
5.1 Henkirikosten ilmitulo ja selvittäminen	37
5.2 Oikeuskäsittely ja rangaistukset	38
5.3 Vuosien 2013-2023 kokonaiskuva	40
5.4 Lopuksi	42
Kirjallisuutta	44
Liitteet	46

Tiivistelmä

- Tilastokeskuksen Rikos- ja pakkokeinotilaston mukaan poliisiin tietoon tuli 64 henkirikosta vuonna 2023. Henkirikosseurannan, johon rikokset kirjataan vasta esitutkinnan päätyttyä, viimeisen arvion (alkuvuodesta 2025) mukaan henkirikosten määrä vuonna 2023 oli 52. Lopullinen määrä tulee olemaan näiden lukujen väliltä.
- Henkirikollisuuden taso on vähentynyt katsauksen seurantajakson 2013–2023 alkupuolelta jakson loppupuolelle 1,4 surmatusta 0,9 surmattuun 100 000 asukasta kohti (-36 %). Myönteinen kehitys näkyi selkeämmin miehiin kohdistuneessa väkivallassa. Trendi on ollut laskeva jo pidemmän aikaa, joskin se näyttää tasaantuneen 2010–2020 vuosikymmenien vaihteessa.
- Tilastokeskuksen tietojen mukaan poliisiin tietoon tuli 100 henkirikosta (+56 % edellisestä vuodesta, +19 % edeltävän viiden vuoden keskiarvosta) vuonna 2024, mikä tarkoittaa 1,8 surmattua 100 000 asukasta kohti. Henkirikollisuus näyttää siis palanneen lähelle vuosien 2020 ja 2021 tasoa vuoden 2023 merkittävän laskun jälkeen.
- Henkirikosten pääosa liittyy Suomessa työelämän ulkopuolella olevien, toisilleen tuttujen miesten keskinäisiin päihteidenkäyttötilanteisiin yksityisasunnoissa. Aseena on tyypillisesti keittiöveitsi ja surmaajat ovat pääsääntöisesti uhrejaan hieman nuorempia. Päihteiden käyttö on henkirikoksissa keskeisessä osassa: vuosina 2013–2023 aikuisten välisistä henkirikostapauksista 60 %:ssa kaikki osapuolet olivat rikoshetkellä päihtyneenä, 73 %:ssa ainakin yksi osapuolista oli päihtynyt.
- Yleisimmin uhri oli ystävän tai tuttavan surmaama (43 % uhreista). Parisuhdetappoja oli lähes neljännes (23 %) ja surmista ennestään tuntemattomaan henkilöön kohdistuneita tekoja oli 12 %. Perheenjäsenten välisiä tekoja oli 12 %.
- Henkirikollisuuden maakunnalliset tasoerot ovat pysyneet viime vuosina verrattain tasaisina ja kaikkien maakuntien vuotuinen keskitaso ylsi seurantajaksolla ainoastaan kahdessa maakunnassa kolmeen surmattuun 100 000 asukasta kohti. Korkeimmat henkirikollisuuden tasot olivat vuosina 2013–2023 Kainuussa ja Etelä-Savossa, matalin taso oli Ahvenanmaalla ja Pohjanmaalla. Henkirikollisuuden taso on Suomessa tällä hetkellä Euroopan unionin kymmenenneksi korkein.

1. Henkirikosseuranta

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (silloiselta nimeltään Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos), Poliisiammattikorkeakoulu ja sisäministeriön poliisiosasto käynnistivät 1.6.2002 henkirikosseurannan. Hankkeen tavoitteena on ollut seurata henkirikosten määrän ja piirteiden kehitystä sekä tuottaa tietoa, jota voidaan käyttää henkirikosten ehkäisyyn, kansainvälisten sopimusten edellyttämien tiedonkeruovelvoitteiden toteuttamiseen, rikosten selvittämiseen ja väkivallan syiden perustutkimukseen. Seuranta koskeva sopimus uusittiin vuonna 2020, jonka jälkeen hanke on jatkanut toimintaansa Helsingin yliopiston ja Poliisihallituksen yhteistyönä. Sopimuskatkosten seurauksena vuoden 2019 lukuja ei voida kuitenkaan käyttää järjestelmässä.

Tietokantaan on kirjattu perustiedot poliisin tietoon tulevien henkirikosten (murha, tappo, surma, lapsensurma) ja tahallisen pahoinpitelyrikoksen yhteydessä tehtyjen kuolemantuottamusrikosten osapuolista sekä teonpiirteistä. Tietokanta ei sisällä tietoja henkirikoksen yrityksistä tai muista väkivaltarikoksista.

Tiedot on kerätty rikosten esitutkinnasta vastaavilta henkilöiltä määrämuotoisella sähköisellä lomakkeella. Ne on kirjattu, kun esitutkinta on saatettu loppuun tai rikoksen ilmi tulosta on kulunut yksi vuosi. Käytännössä tietokanta sisältää siten tietoja poliisin tietoon tulleista ja esitutkinnassa *esitutkinna*ssa todennäköisiksi henkirikoksiksi todetuista tapauksista vuosilta 2002–2023. Tietojen kattavuutta on seurattu poliisiasian tietojärjestelmän (PATJA) avulla sekä verraten tietoja Tilastokeskuksen lukuihin.

Tiedonkeruun pohjana olleessa tutkintalomakkeessa on ollut rikosta ja sen ominaispiirteitä koskevia, rikososapuolia koskevia ja tutkinnallisia seikkoja koskevia kysymyksiä. Seurannan pääasiallinen laskentayksikkö on henkirikoksen uhri. Henkirikostietokannan käyttöoikeus on Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutilla ja Poliisihallituksella. Tietoja julkistetaan vain muodossa, josta yksittäisiä asianosaisia ei voida tunnistaa. Tietokantaa säilytetään Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutissa.

Raportin ensimmäinen käsittelyluku 2 tarkastelee suomalaisten henkirikoksien määrän suhteutusta Euroopan muihin maihin sekä määrän kehitystä 2000-luvulla. Luvut 3 ja 4 kuvailevat henkirikosten piirteitä ja tilannekohtaisia tekijöitä vuosien 2013–2023 ajalta henkirikostietokannan pohjalta. Alalukuun 4.5 olemme koonneet kertaluonteisesti tietoa naisista henkirikoksen tekijöinä ja uhreina. Luvussa 5 käsittelemme henkirikosten selvittämistä ja rangaistuksia sekä vedämme yhteen henkirikollisuuden kehitystä viime vuosina.

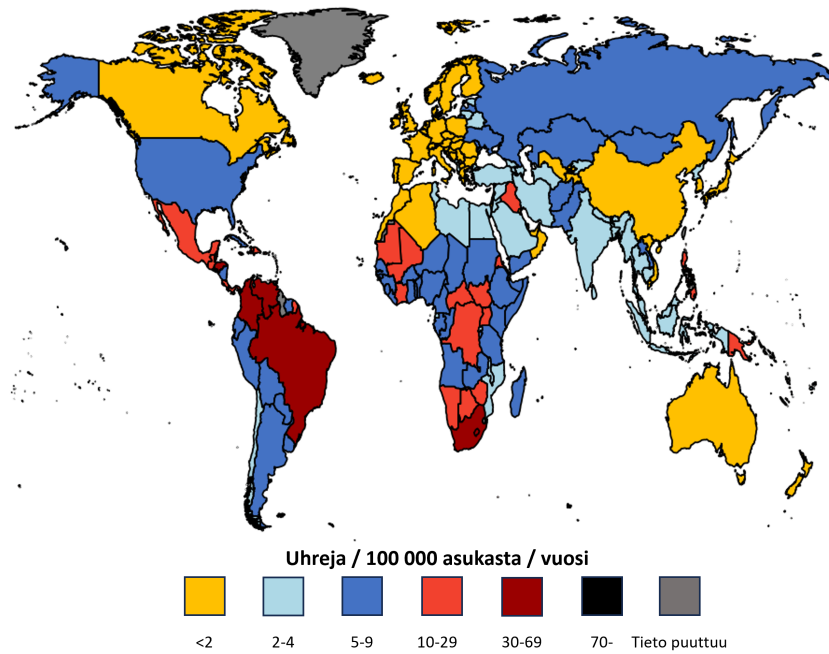
2. Historiallinen ja alueellinen kehitys

2.1 Henkirikollisuus Euroopassa

Rikollisuuden kansainvälisen vertailun ongelmana on se, että rikostunnusmerkistöt eroavat maittain huomattavasti. Kuolemaan johtaneen väkivallan kohdalla vertailuongelma on vähäisempi kuin seurauksiltaan lievemässä väkivallassa. Kuitenkin myös henkirikoksia koskevia rikostilastotietoja vertailtaessa on muistettava, että niitä tilastoidaan hyvinkin monenlaisilla ja kirjavilla rikosnimikkeillä, joista aina ei suoraan ilmene, että kyseessä on uhrin kuolemaan johtava väkivaltarikos. Ongelmia tuottaa myös rajanveto tahallisten ja tuottamuksellisten rikosten välille, samoin rikoksen yritysten erottelu täytetyistä rikoksista.

Yksiselitteisin tahallisen väkivallan kansainvälisesti kattava ja vertailukelpoinen tilastollinen lähde on maailman terveysjärjestön WHO:n keräämät kuolemansyytilastot. Tosin maakohtaiset erot rikosten selvityskyvyssä ja terveydenhuoltojärjestelmien toimivuudessa vaikuttavat myös niiden sisältämien tietojen vertailukelpoisuuteen. Kuolemansyytilastoissa henkirikoksen aiheuttamiksi kuolemantapauksiksi kirjataan ainoastaan ne, joissa kuolemaan johtaneet vammat aiheuttanut väkivalta on kyetty selvittämään tahalliseksi ja uhrista on voitu kirjoittaa kuolinsyytodistus. Kuolemansyytiedot ovat pääsääntöisesti väestöpohjaisia.¹ Toisin sanoen esimerkiksi Suomen kuolemansyytilastoon kirjataan Suomessa asuinpaikan omaavien henkilöiden henkirikoskuolemat riippumatta siitä missä maassa ne ovat tapahtuneet. Vastaavasti Suomessa surmattujen ulkomaalaisten kuolemantapaukset kirjataan heidän kotimaidensa tilastoihin.

¹ Katsauskaudella tarkoitetaan jäljempänä aina vuosia 2013–2023, ellei nimenomaisesti muuta ole mainittu.

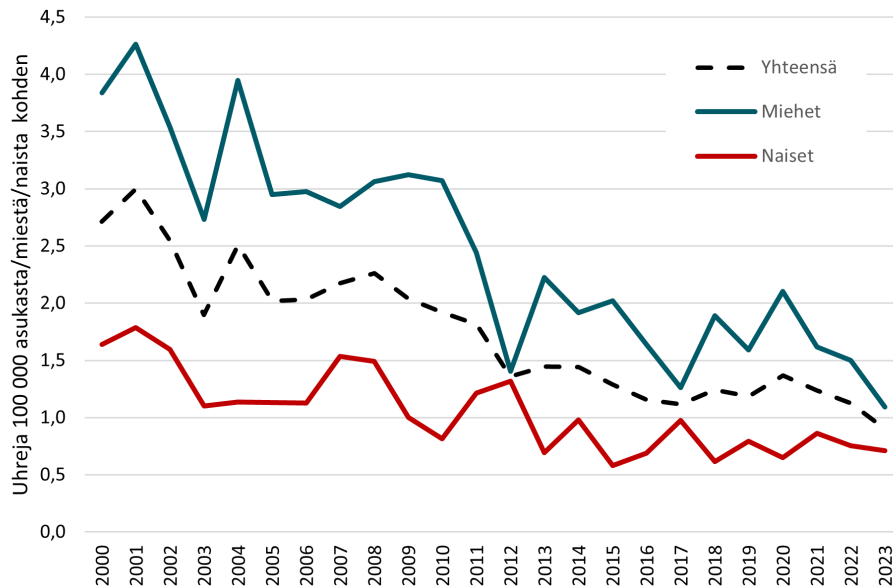

Kuvio 1 Tahallisen väkivallan seurauksena kuolleiden vuotuinen määrä väestön 100 000 henkeä kohti vuosina 2015–2021. (WHO: Estimates of rates of homicides per 100 000 population.)

Eurooppa, Suomi mukaan lukien, on tahallisen henkirikoskuolleisuuden tasolla mitaten yksi väkivallattomimmista alueista nykymaailmassa, muun muassa Australian ja Kanadan ohella (kuvio 1). Perinteisesti Euroopan on voinut jakaa henkirikollisuuden tason perusteella neljään vyöhykkeeseen. Läntisessä ja eteläisessä Euroopassa henkirikollisuus on pitkään ollut matalampi kuin idässä ja kaakossa. Lännessä henkirikoskuolleisuus laski nykytasolle viime vuosisadan alkuun tultaessa, etelässä toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Suomi kuului tässä jaossa 1800-luvulta alkaen korkean henkirikollisuuden itäiseen vyöhykkeeseen. Tilanne on kuitenkin muuttunut olennaisesti viimeisten kahden vuosikymmenen aikana. Rikollisuustasot Euroopan unionin alueella näyttäisivät kauttaaltaan olevan yhtenäistymässä (sukupuolivertailun osalta ks. liitetaulukot 1 ja 2). Eniten henkirikoksia asukasta kohti tehdään Euroopassa Venäjällä (8,8) ja vähiten Sveitsissä (0,5).

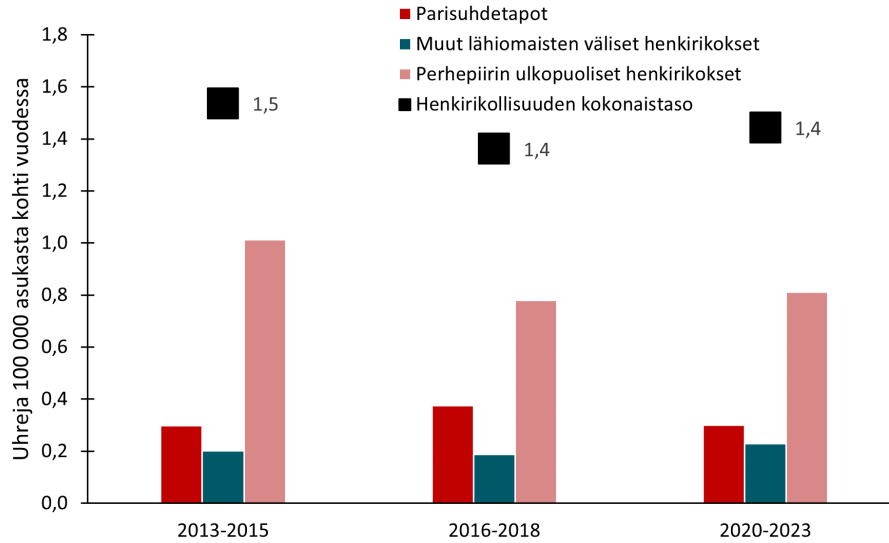
2.2 Henkirikollisuuden kehitys Suomessa viime vuosikymmeninä

2000-luvun tähänastinen henkirikollisuuden määrän kehitys jatkaa jo 1990-luvulla alkanutta rikollistason laskua (kuvio 2). Väestötasolla henkirikoksen uhriksi joutuminen on yleisen trendin mukaisesti tyypillisempää miehille. Poikkeuksen tekee vuosi 2012, jolloin sekä mies- että naisuhrien määrä suhteutettuna väestöön oli lähes samansuuruisen.

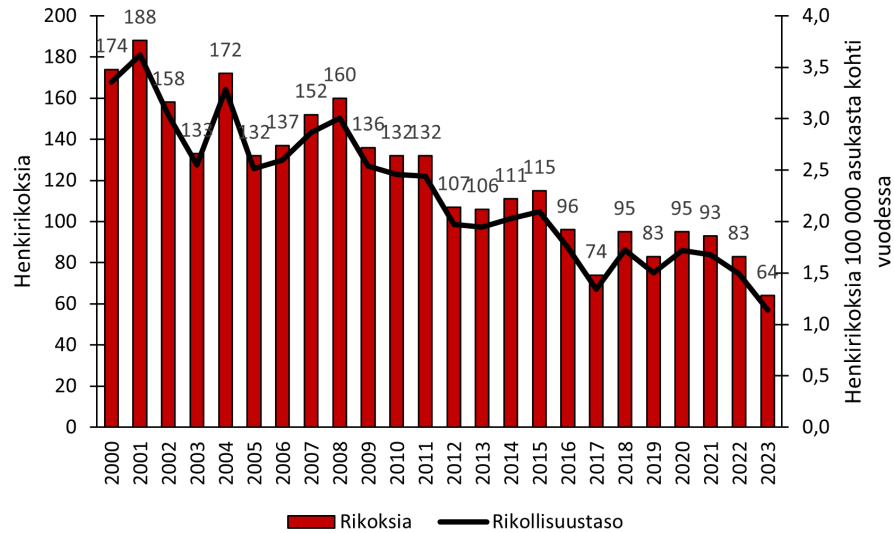
Kuvio 2 Henkirikoskuolleisuuden kehitys Suomessa 2000-luvulla (ei sisällä lapsensurmia). (Tilastokeskus, 2025a).

Henkirikollisuuden kokonaistaso laski 2010-luvun alkupuolella, mutta näyttää taas hieman nousseen jaksolla 2020–2023. Henkirikostyypeittäin tarkasteltuna perhepiirin ulkopuoliseen väkivaltaan liittyvät teot ovat vähentyneet vuosista 2013–2015, kun taas parisuhdetapoissa sekä muiden lähiomaisten välisissä henkirikoksissa on nähtävissä lievää nousua (kuvio 3).

Kuvio 3 Henkirikollisuuden taso rikostyypeittäin 2013–2023. (Henkirikosseuranta.)

Vuosi 2023 näyttää olleen poikkeuksellinen henkirikosten määrän suhteen. Vuonna 2023 poliisin tietoon tuli Tilastokeskuksen tietojen mukaan 110 henkirikosta vähemmän (–66 %) kuin vuonna 2000 ja 68 henkirikosta vähemmän (–53 %) kuin vuonna 2010. Laskeva kehitys Suomessa on ollut osa yleisempää kansainvälistä kehitystä (ks. kuvio 4). Henkirikosten vähentyminen koskee erityisesti miehiä (Suonpää ym., 2022). Siitä, mikä laskun on aiheuttanut, ei ole muodostunut selvää näkökantaa (Eisner, 2008; Lappi-Seppälä & Lehti, 2015). Rikollisuustason lasku ei näyttäisi kuitenkaan olevan suorassa yhteydessä esimerkiksi demografiseen kehitykseen, vaikka väestön vanheneminen onkin erityisesti Euroopassa siihen myötävaikuttanut (Lehti, 2015; Nieuwbeerta & Leistra, 2007).

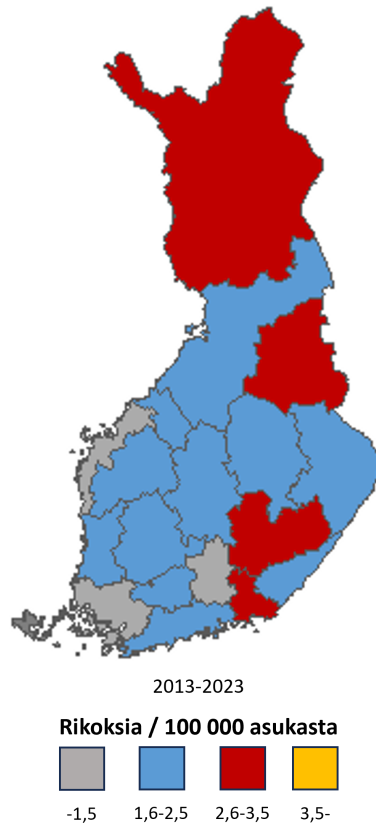

Kuvio 4 Henkirikosten määrä ja rikollisuustaso 2000–2023. (Tilastokeskus, 2025b).

2.3 Alueellinen jakauma

Kuntatyypiryhmien väliset erot henkirikollisuuden tasossa ovat Suomessa tällä hetkellä pienet². Henkirikollisuuden alueelliset erot ovat suuremmat, vaikka ovatkin viime vuosina supistuneet. Korkean väkivallan alueilla rikollisuustaso on pääsääntöisesti korkea kuntatyyppistä riippumatta, matalan henkirikollisuuden alueilla vastaavasti maan keskiarvon alapuolella niin kaupungeissa kuin maaseudulla. Korkean henkirikollisuuden maakunnat ovat viime vuosikymmeninä löytyneet pääasiassa Itä- ja Pohjois-Suomesta. Toisaalta henkirikollisuuden väheneminen, joka alkoi Etelä- ja Länsi-Suomesta, on nyttemmin havaittavissa koko maassa. Seurantajakson 2013–2023 vuotuinen keskimääräinen rikollisuustaso ylsi kolmeen surmattuun 100 000 asukasta kohti ainoastaan kahdessa maakunnassa. Katsauskaudella henkirikollisuuden taso oli korkein Kainuussa ja Etelä-Savossa (molemmissa 3,0) ja matalin Ahvenanmaalla, missä ei tehty yhtään henkirikosta. Manner-Suomen maakunnista matalin rikollisuustaso oli Pohjanmaalla (0,9) (kuvio 5).

² Henkirikostapahtuma = tilanne, jossa on surmattu yksi tai useampi henkilö samalla kertaa; henkirikos = jokainen uhri muodostaa erillisen rikoksen.

Kuvio 5 Henkirikollisuuden vuotuinen taso maakunnittain 2013–2023. (Henkirikosseuranta.)

Eniten henkirikoksia on kirjattu seurantajaksolla nykyisen Itä-Suomen poliisilaitoksen alueella, vuosina 2013–2023 keskimäärin 10,5 vuodessa. Sisä-Suomen poliisilaitos on viime vuosina tutkinut vuosittain keskimäärin noin kymmenen henkirikosjuttua, Helsingin poliisilaitos yhdeksän ja Lounais-Suomen ja Oulun poliisilaitokset noin kahdeksan. Määrällisesti vähiten henkirikoksia on 2010- ja 2020-luvuilla tehty Länsi-Uudenmaan ja Lapin poliisilaitosten alueilla, keskimäärin neljä ja viisi vuodessa. Uudenmaan, Hämeen ja Lapin poliisilaitosten tutkimien henkirikosjuttujen määrä nousi vuosien 2013–2017 ja 2018–2023 välillä. Tutkittujen henkirikosjuttujen määrä puolestaan laski Kaakkois-Suomen, Sisä-Suomen, Pohjanmaan ja Itä-Suomen poliisilaitoksilla (taulukko 1).

Taulukko 1 Poliisilaitosten tutkimien henkirikosjuttujen vuotuisen määrän keskiarvo vuosina 2013–2023.

Poliisilaitos	2013-2017	2018-2023*	Muutos (%)
Keskusrikospoliisi	1.6	2.2	+38 %
Helsingin poliisilaitos	8.2	9.2	+12 %
Länsi-Uudenmaan poliisilaitos	3.2	4.2	+31 %
Itä-Uudenmaan poliisilaitos	5.6	7.4	+32 %
Hämeen poliisilaitos	4.6	5.6	+22 %
Kaakkois-Suomen poliisilaitos	5.6	3.8	-32 %
Lounais-Suomen poliisilaitos	8.0	8.0	0 %
Sisä-Suomen poliisilaitos	10.6	9.0	-15 %
Pohjanmaan poliisilaitos	5.2	4.6	-12 %
Itä-Suomen poliisilaitos	10.6	10.4	-2 %
Oulun poliisilaitos	7.6	7.6	0 %
Lapin poliisilaitos	3.4	3.6	+6 %
Ahvenanmaan poliisilaitos	-	-	-
Koko Suomi	74.2	75.6	+2 %
* Pl. vuosi 2019			

3. Rikokset

Seuraavat tiedot perustuvat henkirikollisuuden seurantajärjestelmään alkuvuoteen 2025 mennessä kirjattuihin henkirikoksiin. Varsinainen katsauskausi käsittää vuodet 2013–2023. Henkirikosseuranta on jatkunut 23 vuotta ja mahdollistaa nykyisin myös ajallisten muutosten tarkastelun. Katsauskaudelta kirjattujen henkirikosten uhrien määrä oli 769.¹ Pääepäiltyjä katsauskauden selvitettyissä rikoksissa oli 752.

3.1 Uhrien ja tekijöiden määrä

Katsauskaudelta kirjatusta 749 henkirikostapahtumasta 20 oli ollut vielä raportoimishetkellä ilman yhtäkään epäiltyä. Tapahtumista, joissa tekijöiden henkilöllisyys oli selvitetty, pääosassa (83 %) oli ainoastaan yksi tekijä.² Useamman uhrin rikostapahtumia oli kolme prosenttia kaikista, useamman tekijän 17 prosenttia. Kaksi uhria vaatineita rikostapahtumia oli katsauskaudella 15 ja useamman uhrin rikoksia 10.³

Suurimmassa osassa henkirikostapahtumista (60 %) tekijä(t) ja uhri(t) olivat miehiä ja 87 prosentissa tapauksista tekijä(t) oli miessukupuolen edustaja. Miesten osuus tekijöinä ja uhreina on pysynyt varsin muuttumattomana seurantajakson aikana. Mainitut osuudet olivat 88 ja 70 prosenttia vuosina 2013–2017 ja 87 ja 68 prosenttia vuosina 2018–2023 (pl. vuosi 2019).

Rikoksittain⁴ laskien miesten väliset henkirikokset muodostivat vuosina 2013–2023 yhteensä 60 prosenttia kaikista tapauksista. Henkirikoksista 28 prosentissa uhri oli nainen ja pääepäilty mies, kymmenessä prosentissa nainen oli surmannut miehen ja noin kolmessa prosentissa nainen oli surmannut toisen naisen (kuvio 6.) Myös näiltä osin tilanne on pysynyt varsin muuttumattomana: vuosina 2013–

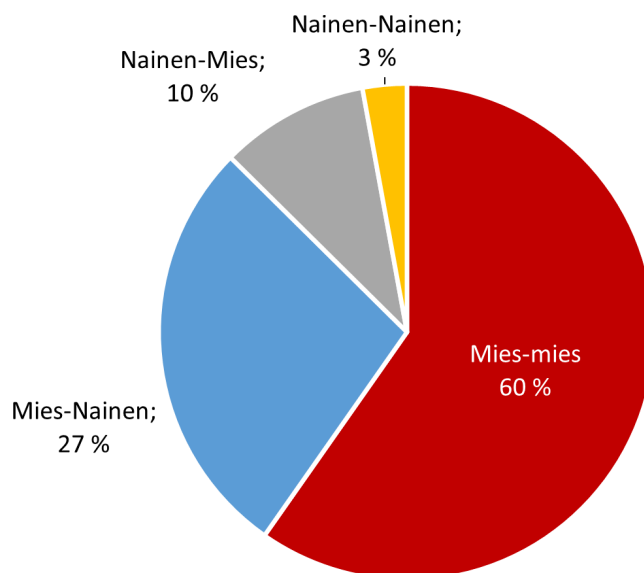
¹ Katsauskaudella tarkoitetaan jäljempänä aina vuosia 2013–2023, ellei nimenomaisesti muuta ole mainittu.

² Henkirikostapahtuma = tilanne, jossa on surmattu yksi tai useampi henkilö samalla kertaa; henkirikos = jokainen uhri muodostaa erillisen rikoksen.

³ Tietoa useamman kuin kahden uhrin rikosten määrästä tulee tarkastella kriittisesti kysymyksenasettelussa seurantajaksoilla tapahtuneiden muutosten vuoksi.

⁴ Uhrin ja pääepäillyn sukupuoli.

2017 miesten välisten henkirikosten osuus kaikista tapauksista oli 61 prosenttia ja 58 prosenttia vuosina 2018–2023 (pl. vuosi 2019).

Kuvio 6 Pääepäilyllä ja uhrin sukupuoli henkirikoksissa 2013–2023 (%; N=749).

3.2 Osapuolten suhde

Henkirikosten osapuolten väliset suhteet voidaan luokitella tuttavien, parisuhteen osapuolien, perheenjäsenten ja ennestään toisilleen tuntemattomien henkilöiden välisiksi teoiksi (taulukko 2). Hieman alle puolet (43 prosenttia) olivat tuttavien välisiä, parisuhdetappoja lähes neljännes (23 prosenttia, neljäsässä prosentissa teoista uhri ja tekijä olivat jo eronneet), perheenjäsenten välisiä tekoja 12 prosenttia ja ennestään tuntemattomaan henkilöön kohdistuneita 12 prosenttia.

Katsauskaudella surmattiin yhteensä 29 alle 15-vuotiasta lasta (joista 12 nollavuotiaana). Uhreista 14 oli poikia (48 %) ja 13 tyttöjä (45 %), tieto kahden uhrin sukupuolesta puuttui. Uhreista 17:n (59 %) surmaaja oli biologinen äiti, 7 (24 %) biologinen isä, yksi muu sukulainen (3 %) ja kaksi (7 %)

entuudesta uhrille tuntematonta henkilöä (tieto suhteesta puuttuu kahden uhrin osalta). Katsauskaudella 15–17-vuotiaita uhreja oli yhteensä 13. Näistä uhreista 54 prosenttia oli poikia. 15–17-vuotiaiden uhrien osalta surmaaja oli useimmiten (46 %) jokin muu tuttava kuin kumppani tai sukulainen.

Taulukko 2 Osapuolten suhde henkirikoksissa 2013–2023. ”Uhri oli tekijän...”

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2020	2021	2022	2023
Puoliso	11	12	5	6	11	16	8	7	12	9
Seurustelukumppani	2	3	2	6	6	5	9	5	4	5
Ex-puoliso/seurustelu	6	4	4	5	2	5	1	2	3	1
Lapsi	5	7	2	2	3	2	5	3	3	0
Vanhempi	3	3	3	8	2	4	4	8	4	3
Sisarus	1	1	2	1	0	2	2	2	0	0
Muu sukulainen	0	0	2	0	1	2	1	2	1	0
Tuttava	47	35	33	28	22	41	48	26	26	21
Ennalta tuntematon	9	10	18	14	13	3	5	7	9	3
Muu tai ei tietoa	1	11	8	2	4	6	8	7	5	6
Juttu pimeä kirjaamishetkellä	1	1	0	1	2	0	5	4	4	1
Henkirikoksia yhteensä	86	87	79	73	66	86	96	73	71	49

Aikuisista naisuhreista 61 prosenttia oli joutunut puolison, seurustelukumppanin tai entisen kumppanin surmaamaksi, 10 prosentin surmaaja oli muu lähiomainen. Tuttavan surmaamaksi oli joutunut 14 prosenttia ja ennalta tuntemattoman henkilön seitsemän prosenttia. Kuusi aikuisiin naisiin katsauskaudella kohdistunutta henkirikosta oli aineistossa vuoden 2025 alussa selvittämättä (2,8 %) (ks. myös liite 3).

Aikuisista miesuhreista 57 prosentissa tapauksista surmaaja oli uhrin tuttava ja 14 prosentissa uhrille aiemmin tuntematon henkilö. Miehistä yhdeksän prosenttia oli joutunut puolison, seurustelukumppanin tai entisen kumppanin surmaamaksi ja yhdeksän prosenttia muun lähiomaisen. Yksitoista aikuiseen mieheen katsauskaudella kohdistunutta henkirikosta oli aineistossa selvittämättä vuoden 2025 alussa (2,2 %) (ks. myös liite 4).

Naisten tekemien henkirikosten uhri oli useimmiten joko tekijän puoliso, (nykyinen tai entinen)

seurustelukumppani (46 %) tai tekijän lapsi (19 %). Muut sukulaiset muodostivat viisi prosenttia katsauskauden naisyyllisten uhreista, tuttavat 24 prosenttia ja tekijälle ennalta tuntemattomat henkilöt viisi prosenttia.

Miesten uhreista tuttavat ja ystävät muodostivat 47 prosenttia ja puoliset, seurustelukumppanit ja entiset kumppanit 21 prosenttia. Tekijälle ennalta tuntemattomia uhreista oli ollut 14 prosenttia. Lähiomaisia uhreina oli kahdeksassa prosentissa miesten henkirikoksia ja tekijän omia lapsia kahdessa prosentissa.

3.3 Osapuolten aiempi rikollisuus

Huomattavalla osalla henkirikoksiin syyllistyneistä miehistä ja naisista on aiempia rikostuomioita (taulukko 3). Vuosien 2013–2023 miessyylisistä 81 prosenttia ja naisyyllisistä 68 prosenttia oli saanut vähintään kerran rikostuomion mistä vain rikoslakirikoksesta ennen kyseistä henkirikosta. Vankeustuomioita (sisältäen myös tuomiot yhdyskuntapalvelukseen ja valvontarangaistukseen) miessyylisistä oli saanut 61 prosenttia ja naisyyllisistä 39 prosenttia. Aiempia suoritettuja ehdottomia vankeustuomioita miessyylisistä oli 37 prosentilla ja naisyyllisistä 19 prosentilla. Vankilassa olleista miehistä 80 prosentilla vankilakertoja oli ollut useampia.

Henkirikosseurannassa kerätään myös erikseen tiedot rikoksesta epäiltyjen aiemmasta väkivaltarikollisuudesta. Tiedot eivät perustu Oikeusrekisterikeskuksen tietokantoihin, vaan esitutkinnassa ilmittyneeseen aiempaan väkivaltarikosepäilyyn, -tuomioon tai tapaukseen, joka ei ole aiemmin tullut viranomaisten tietoon. Ne koskevat siten, ei ainoastaan aiemmin ilmi tullutta väkivaltarikollisuutta, vaan myös aiempaa viranomaisten tietoon tulematta jäänyttä väkivaltaa. Näiden tietojen mukaan katsauskauden miessyylisistä 41 prosenttia ja naisyyllisistä 30 prosenttia oli syyllistynyt aiemmin väkivaltarikoksiin.

Henkirikoksiin syyllistyneistä pääosalla on aikaisemman rikollisuuden tietojen perusteella väkivaltainen tausta, uhreista huomattavasti harvemmallalla. Kaiken tyyppinen aiempi vakava rikollisuus näyttäisi olevan yhteydessä henkirikokseen syyllistymiseen sekä henkirikoksen uhriksi joutumiseen (ks. myös Suonpää ym. 2018).

Taulukko 3 Henkirikosten osapuolten aiempi rikollisuus 2013–2017 ja 2018–2023* (%). Tuomiotiedot vuodesta 1999 alkaen.

	Sylliset		Aikuiset uhrin ^a	
	2013–2017	2018–2023*	2013–2017	2018–2023*
Rikostuomioita (kaikki tuomiot)	78.8	80.1	49.2	53.1
Vankeustuomioita (ml. ykp ja valra) ollut vankilassa	54.3	62.9	31.9	33.5
Aiempia tuomioita väkivaltarikoksista	34.4	35.0	14.0	14.9
Aiempia tuomioita henkirikoksista	45.3	50.7	23.4	25.7
Aiempia tuomioita varkausrikoksista	2.0	1.5	1.9	0.9
Aiempia tuomioita ryöstörikoksista	22.8	23.4	13.2	13.1
Aiempia tuomioita ryöstörikoksista	10.6	11.9	1.9	2.3
Aiempia tuomioita seksuaalirikoksista	2.6	1.8	1.6	0.9
Aiempia tuomioita rattijuopumuksesta	34.1	37.8	24.2	23.9
Aiempia tuomioita huumausainerikoksista	16.7	27.6	10.7	14.9
N	311	286	364	343

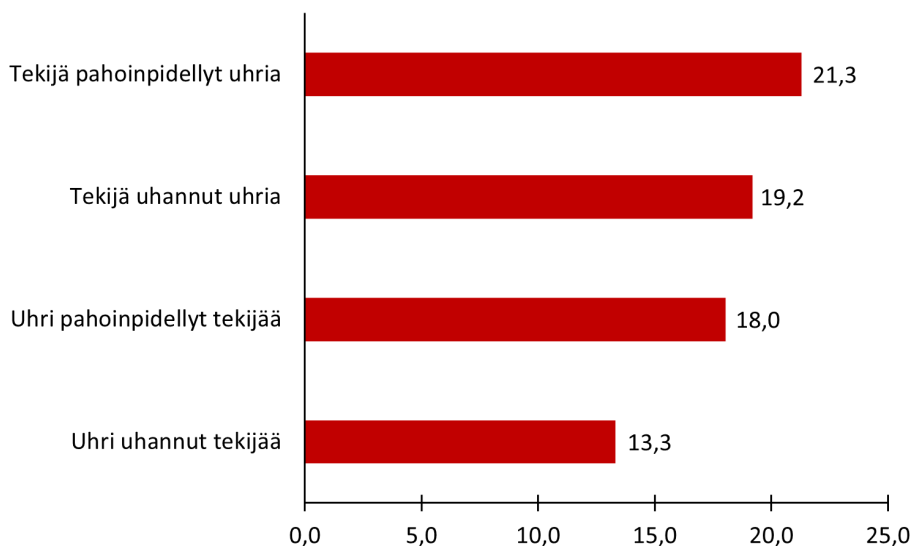
a) 15 vuotta täyttäneet; ykp = yhdyskuntapalvelu; valra = valvontarangaistus.

* **Pl. vuosi 2019**

3.4 Osapuolten aiempi keskinäinen fyysinen väkivalta

Esitutinnan aikana muodostunut käsitys henkirikoksen tekijän ja uhrin aikaisemman keskinäisen väkivallan yleisyydestä on esitetty kuviossa 7. Kaikkiaan rikososapuolten välillä oli esiintynyt jo aiemmin väkivaltaa tai väkivallalla uhkaamista noin neljässä tapauksessa kymmenestä. Kolmanneksessa tapauk-

sista tekijän ja uhrin välillä oli esiintynyt aikaisemmin fyysistä väkivaltaa. Tapauksia, jossa tekijä oli pahoinpidellyt tai uhannut uhrin fyysisellä väkivallalla oli suhteessa yhtä paljon eli noin viidennes tapauksista.

Kuvio 7 Rikososapuolten aiempi keskinäinen väkivalta henkirikoksissa 2013–2023 (%; N=772).

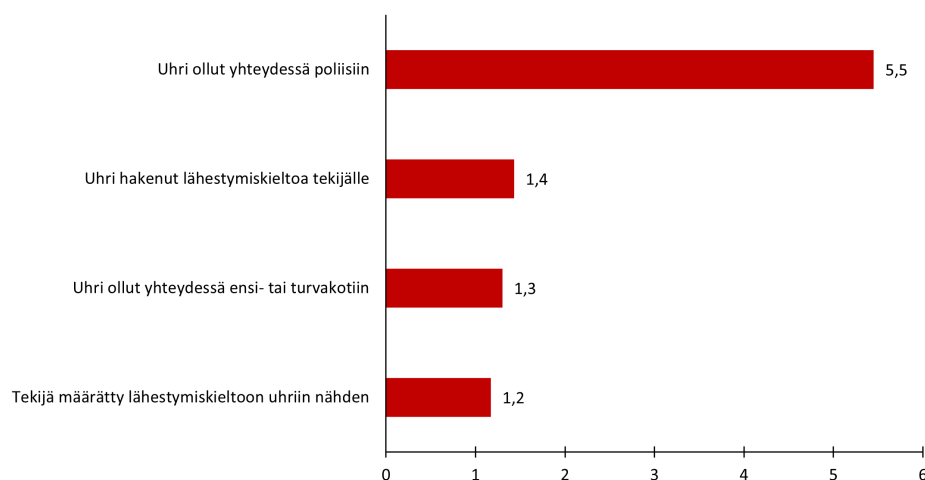
3.5 Henkirikoksen uhrin aikaisempi tukeutuminen viranomaisiin

Seurantajärjestelmään kirjataan henkirikoksien esitutkinnan aikana esille noussutta tietoa niistä epäiltyjen väkivaltaiseen käyttäytymiseen tai sen uhkaan liittyvistä uhrin huolen ilmaisuista tai viranomaisavun hakemisesta tekoa edeltäneeltä ajalta.

Jonkin asteista enteilyä tai osapuolten keskinäistä väkivaltaa oli esiintynyt 41 prosentissa katsauskauden henkirikoksia. Noin kuudennes tapauksista teon uhri oli ilmaissut jollekin kolmannelle henkilölle pelkäävänsä tekijää (16 %). Noin kymmenesosassa tapauksista tekijä oli kertonut jollekin kolmannelle henkilölle aikomuksestaan tappaa uhrin tai jonkun muun henkilön ennen tekoa (9 %).

Osapuolet olivat kääntyneet ongelmiensa takia suhteellisen harvoin viranomaisten tai väkivallan uhrien tukijärjestelmien puoleen (kuvio 8). Keskeinen ongelma henkirikosten ennaltaehkäisyssä näyttäisi olevan se, kuinka osapuolten keskinäinen väkivaltainen käyttäytyminen saataisiin nykyistä pa-

remmin ja riittävän ajoissa sellaisten tahojen tietoon, jotka voisivat siihen tehokkaasti puuttua. Tältä osin tilanne ei tilastojen valossa ole muuttunut merkittävästi viimeisen kahden vuosikymmenen kuluessa: esimerkiksi pelkojensa takia poliisin puoleen ennen rikosta kääntyneiden uhrien osuus oli vuosina 2003–2009 myös 5,5 prosenttia. Turvakotipalveluihin turvautuneiden uhrien määrä näyttäisi kuitenkin hieman nousseen, sillä edellisellä vuosikymmenellä turvakotipalveluihin oli turvautunut 0,7 prosenttia uhreista. Muutos voi kuitenkin johtua tilastollisesta vaihtelusta. Yhdessätoista tapauksessa vuosina 2013–2023 uhri tai uhrin lähiomainen oli hakenut lähestymiskieltoa surmaajalle ennen tekoa, tapauksista yhdeksässä lähestymiskielto oli voimassa rikoshetkellä.

Kuvio 8 Henkirikoksen uhrin aikaisempi tukeutuminen viranomaisiin 2013–2023 (%; N=772).

3.6 Henkirikostutkinnassa tunnistetut teon motiivit

Tieto henkirikoksen tekijän motiivista tekoonsa perustuu esitutkinnasta vastaavan henkilön arvioon. Seurantakauden henkirikoksista 89 prosentille oli seurantajärjestelmään kirjattu yksi tai useampi motiivi. Vain yhden motiivin rikoksia oli 45 prosenttia, useamman motiivin vastaavasti 43 prosenttia. Tämä tarkoittaa, että vain noin yhdessä kymmenestä teosta motiivia ei kyetty tunnistamaan.

24 prosenttia henkirikoksista oli rikostutkijoiden arvion mukaan ennalta harkittuja, vastaavasti 11 prosenttiin liittyi itsepuolustusellisia piirteitä. Suunnitelmallisten rikosten osuus oli miesten rikoksista

24 prosenttia ja naisten tekemistä 21 prosenttia. Itsepuolustusellisia piirteitä omanneiden tekojen osuus oli miesten henkirikoksista suurempi (12 %) kuin naisten (11 %).

Tavallisin rikostapahtumassa tunnistettu päämotiivi oli ns. ryypyporukassa syntyneen riitatilanteen ratkaiseminen väkivalloin (14 % teoista). Muita suhteellisen usein tunnistettuja päämotiiveja olivat mustasukkaisuus tai parisuhteen muut ongelmat (18 %), mielenterveyden häiriön aiheuttama harhaisuus tai muunlainen todellisuudentajun vääristymä (10 %), tekijän halu lopettaa itseensä kohdistuneen väkivallan tai kiusaamisen (6 %) ja kosto (5 %). Taloudelliseksi tulkittava päämotiivi oli ilmennyt yhdeksässä prosentissa rikoksia (3 % liittyen huumevelkoihin tai -kauppoihin).

Kaiken kaikkiaan välineelliseen, suunnitelmalliseen väkivaltaan viittaavia motiiveja oli varsin vähän. Rikollisryhmien tai rikollisten väliset konfliktit oli mainittu päämotiiviksi vain noin prosentissa katsauskauden rikoksia. Myös viharikoksiksi tunnistettuja tekoja oli suhteellisen vähän muodostaen niin ikään vajaan prosentin ajanjakson henkirikoksista, mutta kaikista tapauksista 8 prosentissa se on tunnistettu yhdeksi motiiviksi.

Nais- ja miespuolisten tekijöiden yleisin tunnistettu päämotiivi henkirikokseen oli mustasukkaisuus tai parisuhteen ongelmat (naiset 24 % ja miehet 18 %). Erityisesti miehillä tunnistettiin motiiviksi mustasukkaisuus, kun taas naistekijöiden kohdalla motiiviksi tulkittiin useimmin parisuhteen ongelmat.

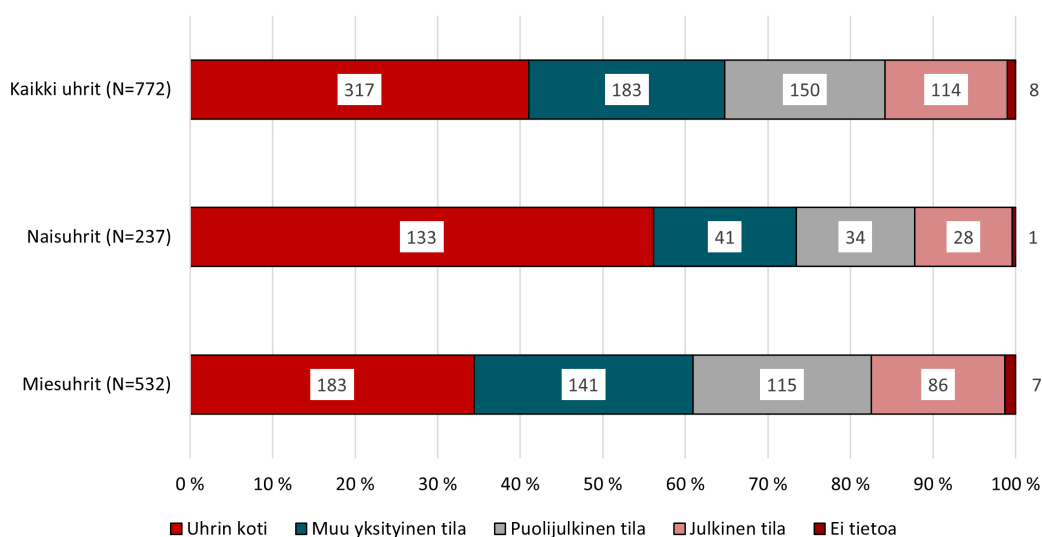
Naisilla muita yleisimpiä päämotiiveja olivat halu lopettaa itseensä kohdistunut väkivalta tai kiusaaminen (11 %) ja mielenterveyden häiriön aiheuttama harhaisuus tai muunlainen todellisuudentajun vääristymä (10 %). Myös ns. ryypyporukassa syntyneen riitatilanteen ratkaiseminen väkivalloin oli melko yleistä sekä naisilla (9 %) että erityisesti miehillä (16 %). Miehillä toiseksi yleisin päämotiivi oli naisten kaltaisesti mielenterveyden häiriön aiheuttama harhaisuus tai muunlainen todellisuudentajun vääristymä (11 %).

3.7 Tekopaikka

Suomalainen henkirikollisuus on viime vuosikymmeninä keskittynyt yksityisasuntoihin. 65 prosenttia katsauskauden rikoksista oli tehty yksityisasunnoissa ja 41 prosenttia uhreista oli surmattu kotonaan. Yksityisasunnoissa tapahtuvien henkirikosten suhteellinen osuus on hieman kasvanut, kun taas kotona

tapahtuneiden on pysynyt samantasoisena vuodesta 2003 lähtien.

Naisuhreille oli tyypillisempää saada surmansa yksityisessä tilassa, kuin miesuhreille (naisilla 73 % tapauksista, miehillä 61 %). Naisuhreista oli surmattu kotonaan 56 prosenttia (joista 60 prosentissa kyseessä oli uhrin ja tekijän yhteinen koti), miehistä 34 prosenttia (uhrin ja tekijän yhteinen koti 23 prosentissa tapauksista). Julkisilla paikoilla rikoksista oli tehty 15 prosenttia (kuvio 9). Julkisilla paikoilla tapahtuneet henkirikokset olivat yleensä olleet rannalla tai metsätiellä, torimaisella aukiolla tai kävely- tai ajotiellä. Puolijulkisissa tiloissa henkirikokset tapahtuivat usein esimerkiksi ravintolassa, kaupassa tai terveys- ja palvelukeskuksessa.

Kuvio 9 Tekopaikka henkirikoksissa 2013–2023 (%).

Työtehtävissä surmattiin katsauskaudella 14 henkilöä, 10 miestä ja neljä naista. Lisäksi yksi henkilö surmattiin oppilaitoksen tiloissa. Hieman yli kolmannes työtehtävissä surmatuista kuului ammattiluokitukseltaan palvelu- ja myyntityöntekijöihin.

3.8 Tekovälineet ja uhrin saama ensihoito

Yleisin tekoväline katsauskauden henkirikoksissa oli teräase (38 % tapauksista). Teräase oli valtaosassa tapauksista (17 % kaikista rikoksista) keittiöveitsi. Miesten tekemistä rikoksista lähes kolmasosa oli tehty ilman asetta, esimerkiksi potkimalla, lyömällä tai kuristamalla uhri kuoliaaksi. Miehet käyttivät myös erityisesti tylppiä aseita rikoksissaan selvästi naisia yleisemmin. Erityisesti naisten käyttäminä tekovälineinä korostuivat pehmeät tukahduttamisvälineet, hukuttaminen, polttaminen ja myrkky (taulukko 4).

Noin neljässä kymmenestä rikoksista (42 %) tekijä oli käyttänyt tekopaikalta käteen sattunutta välinettä, teräaseella tehdyistä rikoksista osuus oli 62 prosenttia ja tylpällä lyömäaseella tehdyistä 66 prosenttia. Rikoksissa käytetyistä ampuma-aseista käsituliaseet olivat usein (74 %) tekijän mukanaan tuomia, metsästysaseista huomattava osa (60 %) oli sen sijaan tekopaikalta käteen otettuja.

Taulukko 4 Tekoväline henkirikoksissa 2013–2023 (%).

	Kaikki rikokset (N=772)	Miesepäillyt (N=654)	Naisepäillyt (N=97)
Teräase	37.7	38.4	38.1
Väkivalta ilman välinettä	26.7	28.3	18.6
Ampuma-ase	16.8	17.9	17.5
Tylppä ase	9.7	10.5	6.2
Muu väline	5.2	5.7	3.1
Ajoneuvo	8.2	8.6	7.2
Pehmeä esine (esim. tyyny, teippi)	7.8	7.5	11.3
Naru, vyö tms.	2.6	3.1	0.0
Tuli	2.2	1.8	4.1
Vesi	1.7	1.2	4.1
Ei tietoa	3.2	3.1	3.1
Myrkky	1.3	0.8	4.1

Ampuma-asetta käytettiin henkirikoksissa vuosittain keskimäärin 11 henkirikostapahtumassa vuosina 2013–2017, vuosina 2018–2023 (pl. vuosi 2019) puolestaan 12. Rikostapahtumia, joissa käytettiin luvallista asetta⁵, oli vuosina 2003–2009 vuosittain keskimäärin seitsemän (46 % ampuma-aseilla teh-

⁵ Luvallisella ampuma-aseella tarkoitetaan tässä asetta, johon asetta käyttäneellä henkilöllä oli voimassa oleva lupa.

dyistä rikoksista⁶), mutta seurantajaksoilla 2013–2023 enää kolme (26 % ampuma-aseilla tehdyistä rikoksista).

Pääosa uhreista (70 %) ei seurantajakson henkirikoksissa saanut ammattimaista hoitoa vammoihinsa. Suurin osa kuoli välittömästi teon yhteydessä (65 %). Jonkinlaista hoitoa on saanut 22 prosenttia henkirikosuhreista, joista valtaosa on kuollut tekopaikalla tai sairaalahoidossa (taulukko 5). Valtaosa pelkkää ensihoitoa saaneista henkirikoksen uhreista oli saanut vammoja ilman välinettä tapahtuneen pahoinpitelyn seurauksena (39 %) tai teräseestä (35 %). Myös sairaalassa menehtyneistä tai sairaalasta kotiuttamisen jälkeen menehtyneistä valtaosa oli saanut vammoja teräseestä (28 %) tai menehtyi pahoinpitelyn tuottamien vammojen seurauksena (10 %).

Taulukko 5 Uhrin saama ensihoito ja menehtymispaikka henkirikoksissa 2013–2023 (%; N=772).

Uhrin saama hoito ja menehtymisen paikka ja aika	%
Kuoli välittömästi teon yhteydessä	65.2
Uhri saanut ammattimaista elvytystä, kuollut tekopaikalle	9.5
Uhri saanut ammattimaista elvytystä, kuollut matkalla sairaalaan	0.8
Uhri saanut sairaalahoitoa, kuollut sairaalahoidossa	10.6
Uhri saanut sairaalahoitoa, kuollut sairaalassa/kotona sairaalasta kotiutettuna	0.8
Uhri kuollut 1-23 tuntia rikoksen jälkeen, ei saanut ammattimaista hoitoa vammoihinsa	4.3
Uhri kuollut yli vuorokausi rikoksen jälkeen, ei saanut amm. hoitoa vammoihinsa	0.7
Muu tilanne	1.7
Ei tietoa	6.6
Yhteensä	100

⁶ Luku ei sisällä Jokelan ja Kauhajoen kouluampumistapauksia: tapaukset mukaan laskettuna osuus oli 39 %.

3.9 Henkirikoksen osapuolten päihtymys tekohetkellä

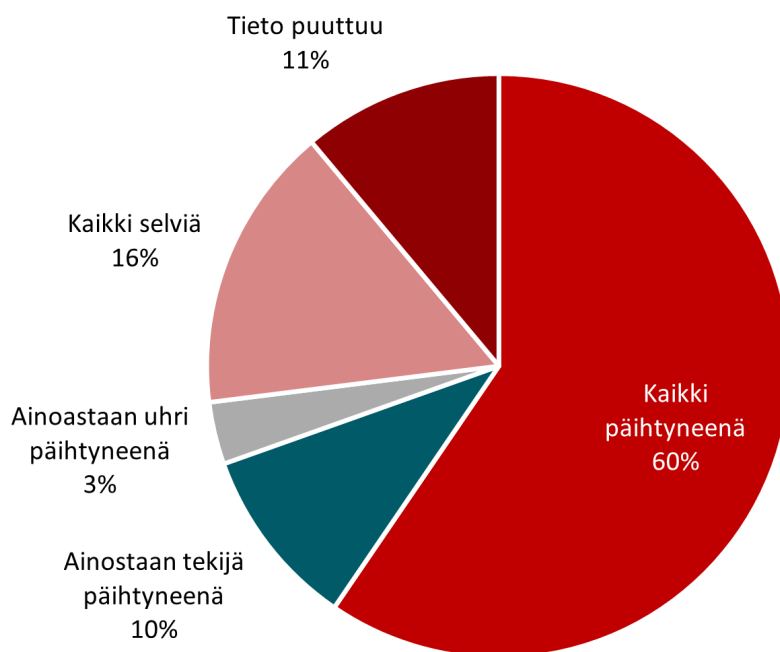
Suomalaisiin henkirikoksiin liittyy useimmissa tapauksissa päihtymys ja päihteidenkäyttötilanteet. Pääosa katsauskauden rikoksiin syyllistyneistä samoin kuin aikuisista uhreista oli rikoshetkellä alkoholin vaikutuksen alaisena. Kytös alkoholin käyttöön oli erityisen kiinteä miehillä: henkirikosten aikuisista miesosapuolista oli humalassa rikoshetkellä 61 prosenttia. Myös henkirikoksiin osallisina olleista naispuolisista tekijöistä enemmistö (58 %) oli ollut humalassa. Naisuhreissa humalassa olleiden osuus oli kuitenkin huomattavasti matalampi kuin miehillä (naisilla 36 %, miehillä 63 %).

Henkirikoksen tekijöiden humalatilan syvyydessä ei sukupuolten välillä ollut suuria eroja. Rikoksiin syyllistyneet miehet ja naiset (jotka saatiin välittömästi teon jälkeen kiinni) olivat keskimäärin noin puolentoista promillen humalassa. Miesuhrit olivat yli kahden promillen humalassa, kun taas naisuhrien keskimääräinen promillemäärä oli alle puolentoista promillen. Epäiltyjen kohdalla tulokset eivät ole yleistämiskelpoisia, sillä on todennäköistä, että humalatilan syvyys vaikutti kiinnijäämisriskiin. Sen sijaan uhrien osalta humalatilan syvyydellä ei mittaustuloksiin ollut vaikutusta. (Taulukko 6).

Taulukko 6 Alkoholin vaikutuksen alaisena rikoshetkellä olleiden epäiltyjen ja aikuisten uhrien osuus henkirikoksissa 2013–2023 (%).

	Kaikki epäillyt (N=755)	Miesepäillyt (N=641)	Naisepäillyt (N=94)
Humalassa	56.3	57.9	57.5
Selvä	28.6	30.0	25.5
Ei tietoa	15.1	12.2	17.0
	100	100	100
Humalatila, keskiarvo	1,52 ‰	1,50 ‰	1,64 ‰
Humalatila, mediaani	1,50 ‰	1,50 ‰	1,71 ‰
	Kaikki uhrit (N=736)	Miesuhrit (N=512)	Naisuhrit (N=223)
Humalassa	54.6	62.9	35.9
Selvä	39.0	30.3	58.7
Ei tietoa	6.4	6.8	5.4
	100	100	100
Humalatila, keskiarvo	1,97 ‰	2,12 ‰	1,43 ‰
Humalatila, mediaani	2,00 ‰	2,10 ‰	1,20 ‰

Rikoskohtaisesti tarkastellen 54 prosentissa katsauskauden vähintään 15 vuotta täyttäneiden välisistä henkirikoksista kaikki osapuolet olivat rikoshetkellä humalassa ja 70 prosentissa joku osapuolista. Rikoksia, joissa kumpikin osapuoli oli selvin päin, oli 26 prosenttia kaikista. Kun muut päihteet huomioitiin, osuus pieneni 16 prosenttiin, vastaavasti rikosten osuus, jossa joku osapuolista oli päihteiden vaikutuksen alaisena, kohosi 73 prosenttiin (kuvio 10).

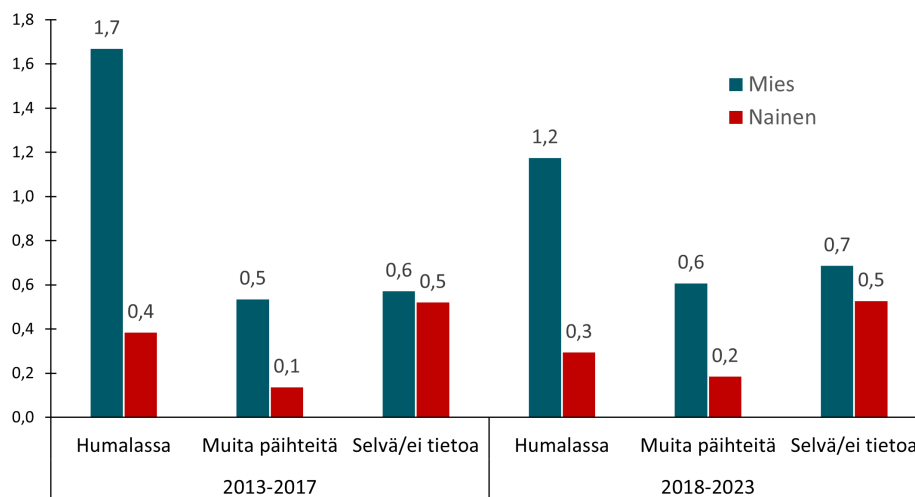

Kuvio 10 Osapuolten päihtymystila 15 vuotta täyttäneiden välisissä henkirikoksissa 2013-2023 (N=667).

Suhteuttamalla alkoholista päihtyneenä, huumausaineista päihtyneenä ja selvin päin surmattujen määrät aikuisväestöön voidaan havaita, että päihtyneenä surmattujen määrä aikuisten miesten keskuudessa on huomattavasti korkeampi kuin naisten keskuudessa (miesuhreilla 1,6 per 100 000 miestä ja naisuhreilla 0,5 per 100 000 naista).

Henkirikoskuolleisuuden lasku viimeisten reilun kymmenen vuoden aikana on keskittynyt miesten alkoholisidonnaiseen väkivaltaan (kuvio 11). Vuosina 2013–2017 alkoholisidonnainen väkivalta

muodosti 76 prosenttia aikuisten välisistä henkirikoksista, kun osuus vuosina 2018–2023 oli enää 64 prosenttia⁷. Alkoholisidonnaisten henkirikosten keskimääräinen vuotuinen määrä laski ajanjaksojen välillä 50:stä 37:ään⁸ alkoholin käyttöön liittymättömien henkirikosten määrän noustessa 16:ta 21:een.

Kuvio 11 Yli 15-vuotiaiden miesten ja naisten henkirikoskuolleisuus uhrin päihtymystilan mukaan, 2013–2017 sekä 2018–2023.

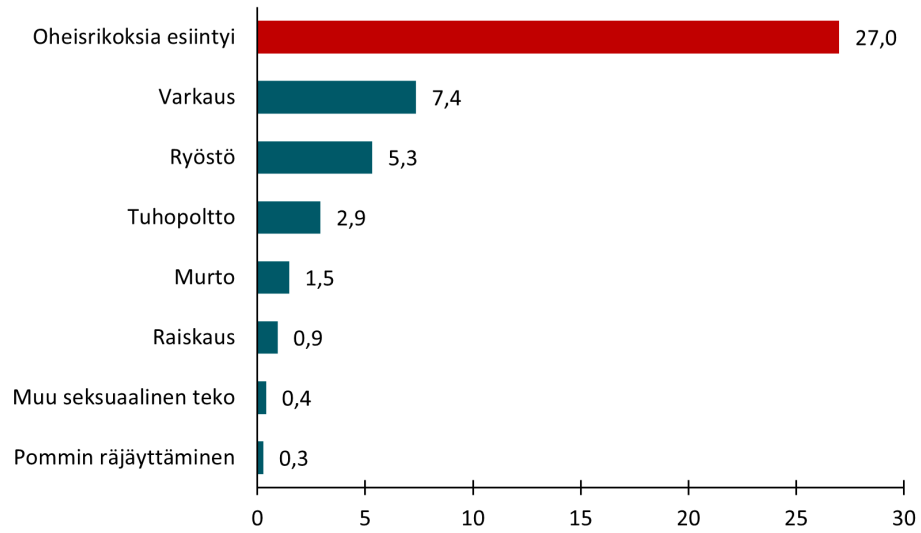
3.10 Henkirikoksiin liittyvät oheisrikokset

Katsauskauden henkirikostapahtumista 15 prosenttiin liittyi ainakin yksi oheisrikos.⁹ Yleisin oheisrikos oli varkaus, ryöstö tai tuhopoltto. Raiskaus oli liittynyt noin yhteen prosenttiin rikoksia. Lisäksi henkirikoksiin oli liittynyt muun muassa petoksia, maksuvälinepetoksia ja liikenne rikoksia (kuviot 12).

⁷ Vähintään yksi osapuolista oli humalassa. Kun kummatkin osapuolet olleet humalassa, vastaavat luvut v. 2013–2017: 59 % ja v. 2018–2023: 49 %.

⁸ Kun kummatkin osapuolet olleet humalassa, vastaavat luvut: 39 ja 28.

⁹ Mukaan ei ole laskettu useamman uhrin henkirikoksia, eikä rikoksiin liittyneitä hautarauhanrikkomis-, pahoinpitely-, ampuma-ase- tai päihteidenkäyttör rikoksia.

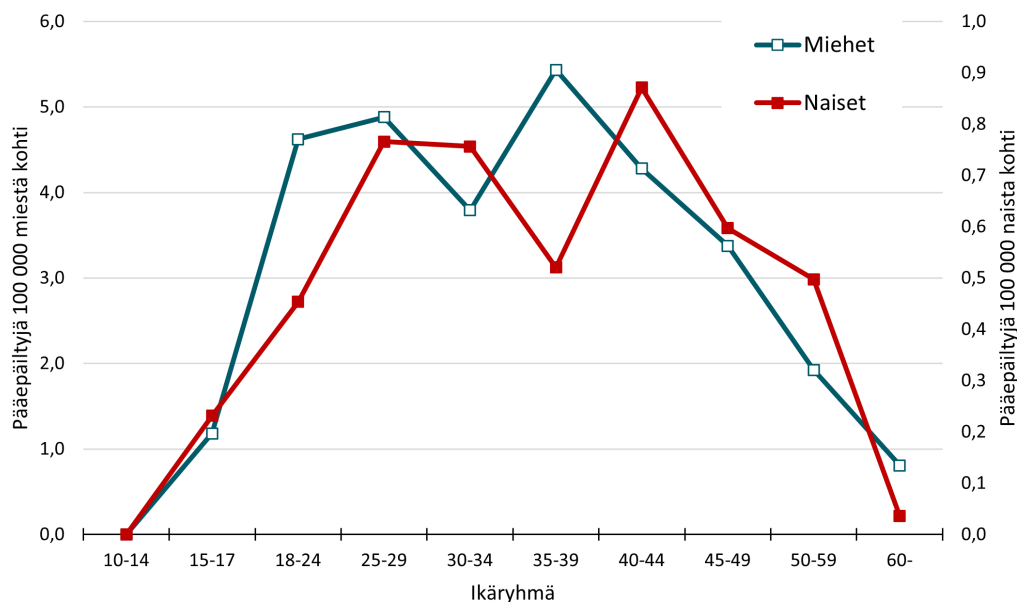

Kuvio 12 Henkirikoksiin liittyneet oheisrikokset 2013-2023 (rikostapahtumapohjainen; N=752).

4. Rikososapuolet

4.1 Ikä ja sukupuoli

Katsauskauden selvitetystä henkirikoksista epäiltiin pääepäiltyinä 638 miestä (87 %) ja 93 naista (13 %). Pimeinä tietokantaan oli ajanjaksolta kirjattu täyttöhetkellä 21 henkirikosta.

Kuvio 13 Henkirikollisuuden taso ikäryhmittäin 2013–2023 (pääepäiltyjä ikäryhmän 100 000 miestä/naista kohti vuodessa).

Miesten rikollisuustaso oli vuosina 2013–2023 korkein 35–39-vuotiailla, naisten rikollisuustaso 40–44-vuotiailla. Miesepäiltyjen keski-ikä oli 38 vuotta ja mediaani-ikä 36 vuotta, naisepäiltyjen vastaavat tunnusluvut 39 vuotta sekä keskiarvona että mediaanina. Sekä nais- että miesepäiltyjen mediaani-ikä laski hieman tarkasteluajan loppua kohden ollen miehillä 36 ja naisilla 38 vuosina 2020–2023. Nais- ja miesepäiltyjen keski-ikä ei kuitenkaan muuttunut juurikaan katsauskaudella (kuvio 13; taulukko 7).

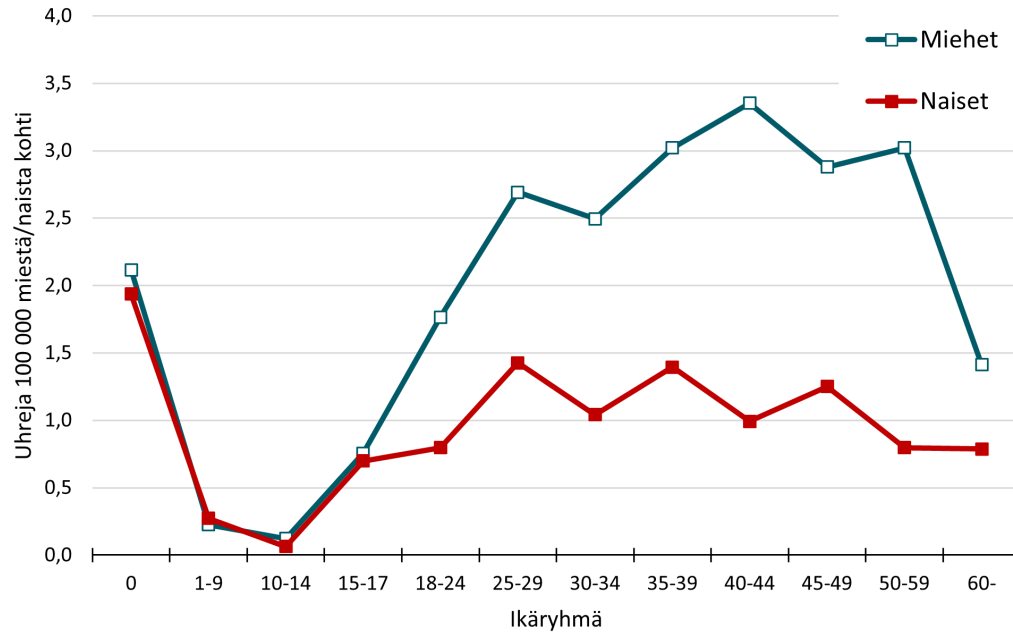
Taulukko 7 Epäiltyjen ja uhrien keski- ja mediaani-ikä vuosina 2013–2017 ja 2018–2023 (pl. vuosi 2019).

	2013 - 2017		2018 - 2023*	
	Keski-ikä	Mediaani-ikä	Keski-ikä	Mediaani-ikä
Epäillyt				
Miehet	38.14	36	38.42	36
Naiset	38.82	40	39.45	38
Kaikki	38.23	37	38.55	36
Uhrit				
Miehet	44.54	45	44.03	43
Naiset	44.89	45	46.39	43
Kaikki	44.64	45	44.78	43
Pl. vuosi 2019				

Katsauskauden pääepäillyistä yksitoista oli 15–17-vuotiaita ja 51 oli 18–20-vuotiaita. Alle 21-vuotiaista epäillyistä yhdeksän oli tyttöjä. Yli 65-vuotiaita epäiltyjä oli 34, heistä kaksi oli naisia.

Katsauskaudella surmattiin 749 ihmistä, 521 miestä (70 %) ja 228 naista (30 %). Henkirikoskuolleisuus oli vuosina 2013–2023 korkein miehillä 40–44 vuoden iässä, naisilla alle vuoden ikäisenä. Henkirikosten uhrien keski-ikä oli katsauskaudella 45 vuotta (mediaani-ikä miehillä 44 vuotta ja naisilla 45 vuotta). Ikäjakamat ovat pysyneet 2000-luvulla varsin tasaisina, joskin uhrien mediaani-ikä näyttäisi laskeneen vuodesta 2020 alkaen (kuvio 14; taulukko 7).

Miesten kuolleisuus oli työikäisessä väestössä ikäryhmästä riippumatta noin kaksinkertainen naisiin verrattuna. Vuosina 2003–2023 surmattiin 11 alle vuoden ikäistä vauvaa, 16 1–14-vuotiasta lasta ja 13 15–17-vuotiasta. Yli 70-vuotiaita surmattiin 61, heistä 80 vuotta täyttäneitä oli 31.

Kuvio 14 Henkirikoskuolleisuus ikäryhmittäin 2013–2023 (uhreja 100 000 ikäryhmän miestä/naista kohti vuodessa).

4.2 Työelämäsuhde ja sosioekonominen asema

Henkirikollisuuden seurantajärjestelmään kerätään tietoa henkirikosten osapuolten työelämäsuhteesta ja sosioekonomisesta asemasta, jos tai kun se tulee rikostapauksen tutkinnassa esille. Erityisesti uhrien osalta tieto ei ole aina relevantti tutkinnan kannalta, joka näkyy ei tietoa -kategorian suhteellisen suurena osuutena.

Pääosa henkirikoksen tekijöistä on työikäisiä, mutta vain noin joka viides oli työelämässä. Kat-sauskauden pääepäillyistä suurin osa, 61 prosenttia, oli työelämän ulkopuolella (työttömänä 46 % ja eläkkeellä 12 %, ks. taulukko 8).

Taulukko 8 Pääepäiltyjen työelämäsuhde 2013–2023 (%).

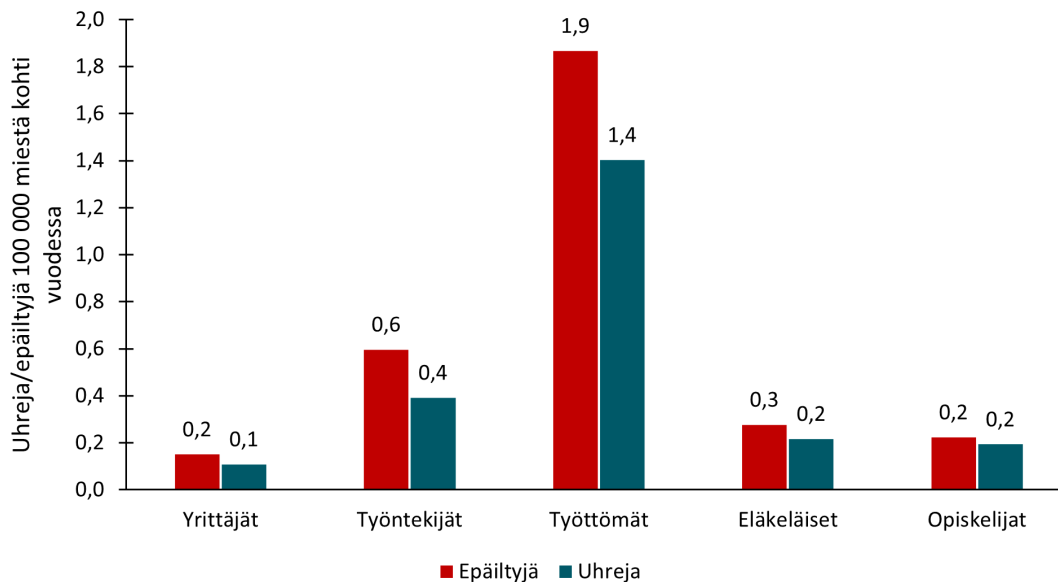
Työelämäsuhde	Mies	Nainen	Kaikki
Työelämän ulkopuolella	61.0	64.8	61.3
Työssä	20.0	18.7	19.8
Opiskelija	6.6	9.9	7.0
Muu	0.5	0.0	0.4
Ei tietoa	11.9	6.6	11.5
N	636	91	729

Aikuisten uhrien tilanne oli hieman tasaisempi: miesuhreista 45 prosenttia ja naisista 37 prosenttia oli joko työttömänä tai varhaiseläkkeellä. Naisuhreista noin kolmannes (37 %) ja miehistä reilu neljännes (29 %) oli työelämässä (taulukko 9).

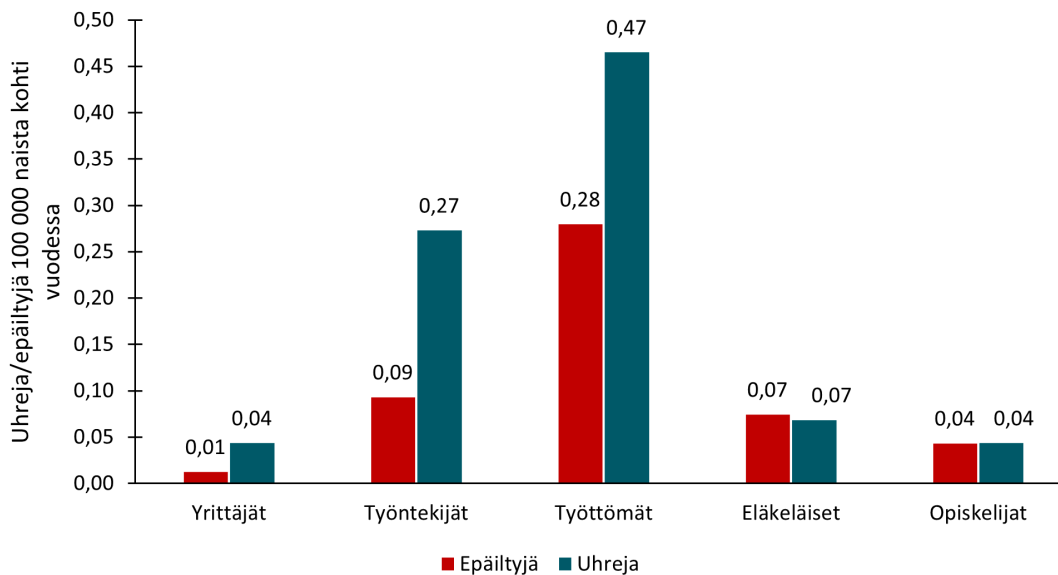
Taulukko 9 Aikuisten uhrien työelämäsuhde 2013–2023 (%).

Työelämäsuhde	Mies	Nainen	Kaikki
Työelämän ulkopuolella	45.1	36.9	42.7
Työssä	29.1	37.3	31.6
Opiskelija	4.0	4.2	4.0
Muu	0.4	0.0	0.3
Ei tietoa	21.4	21.7	21.5
N	505	217	722

Suhteutettaessa tiedot miespuolisten tekijöiden ja uhrien henkirikollisuudesta ja henkirikoskuolleisuudesta sosiaaliryhmien kokoon, henkirikollisuuden suhdeluku oli työelämän ulkopuolella olleilla tekijöillä 11 ja uhreilla 8. Työelämässä olleilla vastaavat luvut olivat 1 ja 0,6 (100 000 miestä kohti; ks. kuvio 15). Naisten kohdalla tilanne oli samankaltainen, joskaan ei yhtä voimakas: työelämän ulkopuolella olevat työttömät ja eläkeläiset muodostivat sekä henkirikollisuuden tason (2,3 per 100 000 naista) että henkirikoskuolleisuuden (3,5 per 100 000 naista) osalta suhteellisesti eriytyvän ryhmän (työssä käyneitä tekijöitä 0,14, ja uhreja 0,41 per 100 000 naista; kuvio 16).

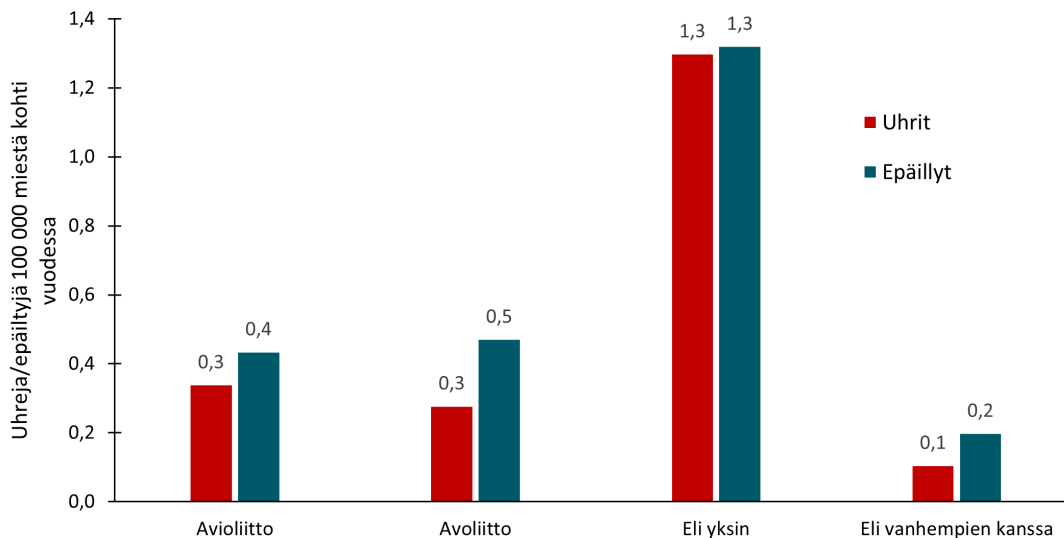
Kuvio 15 Työikäisten (18–64-vuotiaat) miesten henkikirikollisuuden ja henkirikoskuolleisuuden taso sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 2013–2023.

Kuvio 16 Työikäisten (18–64-vuotiaat) naisten henkikirikollisuuden ja henkirikoskuolleisuuden taso sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 2013–2023.

4.3 Perheasema

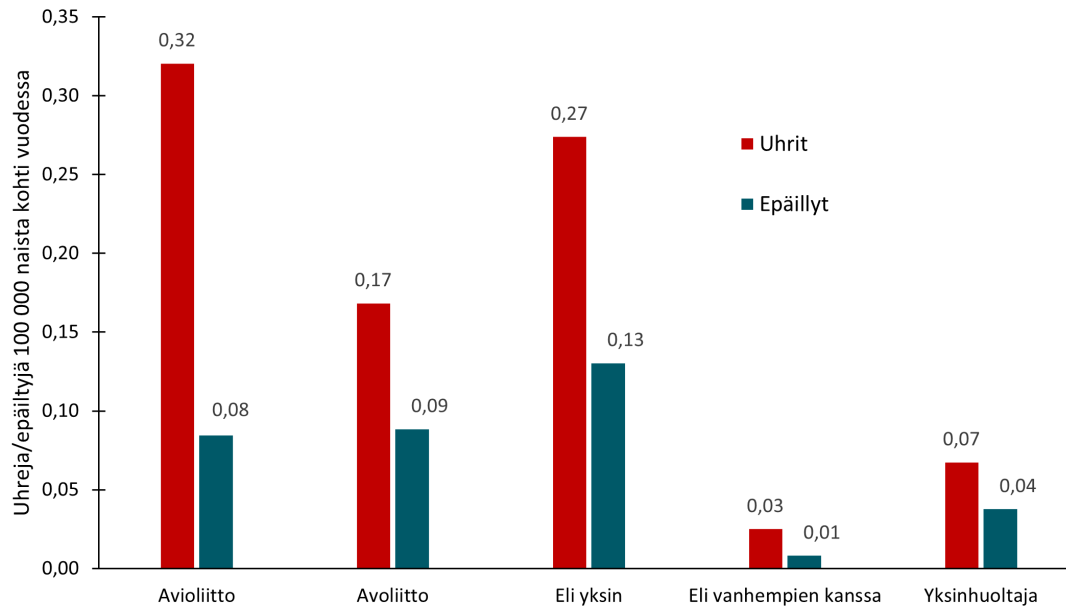
Henkirikoksiin syyllistyvät ja niiden uhriksi joutuvat miehet ovat eläneen usein yksin. Perheettömien 15 vuotta täyttäneiden miesten henkirikollisuuden keskitasoksi muodostui vuosina 2013–2023 4,6 epäiltyä ja henkirikoskuolleisuudeksi 4,3 uhria vuotta ja 100 000 perheetöntä miestä kohti. Perheellisillä rikollisuustaso oli 1,7 ja kuolleisuus 1,1 (kuvio 17).¹

Kuvio 17 15 vuotta vanhempien miesten henkirikollisuuden ja henkirikoskuolleisuuden taso perheaseman mukaan vuosina 2013–2023.

Naisilla tilanne oli jossain määrin toisenlainen. Ajanjaksolla korkein henkirikoskuolleisuus 15 vuotta täyttäneistä naisista oli kolmella ryhmällä: avioliitossa ja avoliitossa eläneillä sekä yksin asuneilla. Sekä perheellisten että perheettömien naisten henkirikoskuolleisuus oli 0,9 uhria vuotta ja 100 000 kohti. Myös naisepäiltyjen osalta erot olivat hyvin pieniä: 0,3 epäiltyä vuotta ja 100 000 kohti perheellisillä ja 0,4 perheettömällä (kuvio 18).

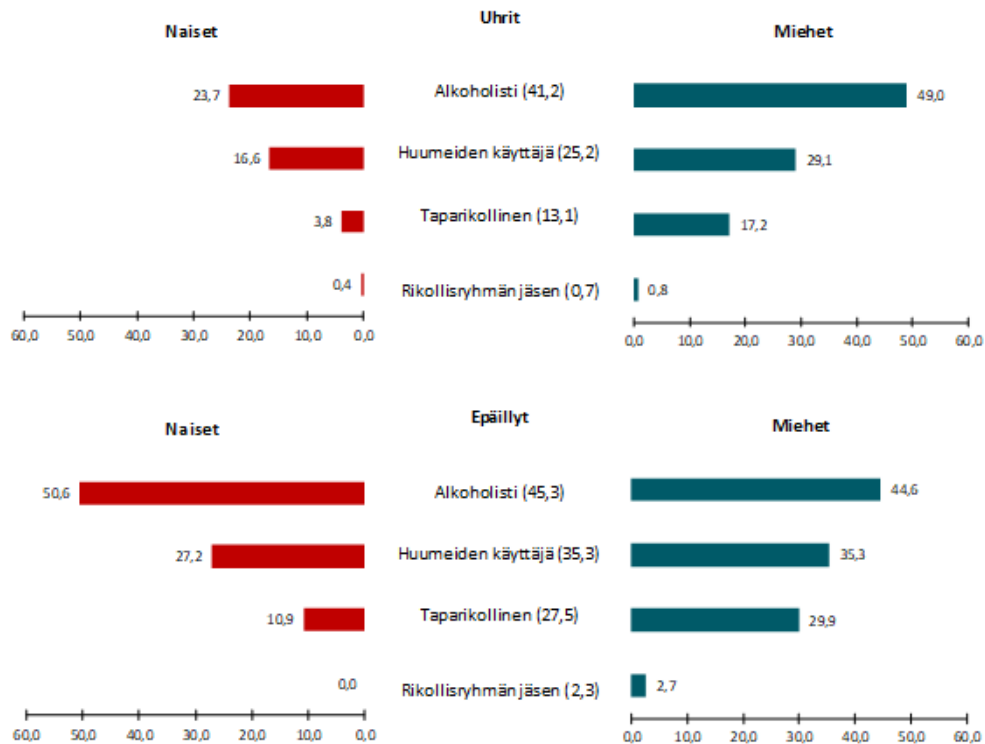
¹ Perheellisiksi laskettiin avio- ja avoliitossa tai vanhempiensa kanssa elävät sekä yksinhuoltajat. Perheettömiksi katsottiin näiden ulkopuolelle jäävät, joko yksin tai jonkun muun (ei lähiperheen) kanssa asuvat sekä laitosväestö.

Kuvio 18 15 vuotta vanhempien naisten henkirikollisuuden ja henkirikoskuolleisuuden taso perheese-
man mukaan vuosina 2013–2023.

4.4 Erityisryhmät rikososapuolina

Henkirikollisuuden seurantajärjestelmään kerätään rikostutkijoiden käsitystä henkirikososapuol-
ten kuulumisesta seuraaviin erityisryhmiin: alkoholisti, huumeiden käyttäjä, taparikollinen ja
järjestäytyneen rikollisryhmän jäsen (kuvio 19). Näiden arvioiden avulla voidaan saada käsitystä
päihteidenkäytöstä ja rikoksien tekemisestä pidemmällä aikavälillä osana henkilöiden elämäntulkua.

Kuvio 19 Erityisryhmien osallisuus henkirikoksiin 2013–2023 (%).

Suurella osalla henkirikoksen osapuolista arvioidaan olleen alkoholiriippuvuus. Lisäksi huomattavan osan on katsottu käyttäneen huumeita. Kuten jo luvussa 3.8 ilmenee henkirikoksen osapuolten päihtymystä tarkasteltaessa, naispuolisten uhrien päilhteiden käyttö on ollut vähäisempää suhteessa miesuhreihin. Sen sijaan etenkin alkoholin ongelmallinen käyttö on yhtä yleistä nais- kuin miestekijöillä, naisilla jopa hieman yleisempää.

Toistuvasti rikoksia tekeviksi oli katsauskaudella luonnehdittu joka kuudetta aikuisista miesuhreista, vajaata kolmasosaa miesepäillyistä, ja joka kymmenettä naisepäillyistä. Osuuksia voi pitää korkeina. Naisuhreista ns. taparikollisten osuus oli selvästi pienempi. Taparikollisiksi luonnehdittujen osuus miesepäillyistä on pysynyt vakaana 2000-luvun alkuvuosista (2003–2008 29 %, 2020–2023 30,3 %).

Kytöksinä järjestäytyneeseen rikollisuuteen henkirikoksilla oli sen sijaan ollut suhteellisen harvoin. Rikollisryhmän jäseneksi arvioitiin vajaa kolme prosenttia miesepäillyistä ja alle prosentti mie-

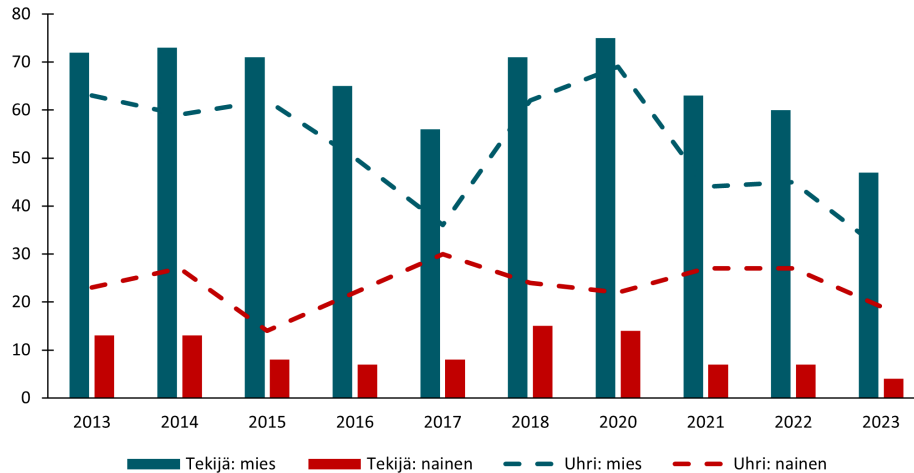
suhreista, naispuolisista rikoksen uhreista alle prosentti.

Rikososapuolille on sukupuolesta ja iästä riippumatta (lapsiuhreja lukuun ottamatta) leimallista päihteiden väärinkäyttö (kaikista epäillyistä 62 prosenttia ja uhreista 55 prosenttia). Rikostutkijoiden arvion mukaan katsauskauden henkirikosten aikuisista miespuolisista päätekijöistä 62 prosenttia ja uhreista 65 prosenttia oli päihteiden väärinkäyttäjiä. Naisilla vastaavat luvut ovat 62 ja 33. Rikostutkijoiden luonnehdinnan mukaan lähes yhtä suuri osa epäillyistä oli alkoholisteja ja toisaalta alkoholin ja huumeiden säännöllisiä sekakäyttäjiä (tunnusluvut 25 % ja 22 %). Aikuisten uhrien osalta huomattavasti harvempaa (14 %) luonnehdittiin sekakäyttäjäksi ja yleisemmin yli 18-vuotiaiden uhrien oli katsottu olevan alkoholisteja (29 % aikuisista uhreista) tai olevan käyttämättä säännöllisesti päihteitä (45 %).

4.5 Naiset henkirikoksen tekijöinä ja uhreina

Tässä alaluvussa tarkastellaan naisia henkirikoksen tekijöinä ja uhreina Henkirikosseuranta-aineiston pohjalta. Raportoimme havainnot sukupuolen mukaisesti ja rinnakkain miesten vastaavien lukujen kanssa, jotta henkirikos ilmiönä naisten ryhmässä hahmottuu ja suhteutuu kokonaisuuteen nähden. Raportoivat havainnot koskevat henkirikosten tekijöiden ja uhrien tietoja vuosien 2013–2023 aikana (pois lukien vuoden 2019 tiedot).

Naisten tekemien henkirikosten määrä on pysytellyt huomattavasti matalampana kuin miesten viimeisen kymmenen vuoden aikana (kuvio 20). Naisten osuus henkirikoksen tekijöistä on ollut keskimäärin 13 % henkirikoksista vuosittain (min. 8 %, max. 17 %). Naisten osuus myös henkirikoksen uhreina on ollut matalampi, keskimääräisesti 31 % vuosittaisista tapauksista (min. 18 %, max. 45 %). Naispuolisten tekijöiden sekä naispuolisten uhrien määrä on pysytellyt samantasoisena kymmenen vuoden aikavälillä. Naisten tekemiä henkirikoksia on vuosien 2013–2023 välillä (pl. vuoden 2019 tiedot) kirjattu henkirikosseuranta-aineistoon yhteensä 96 kpl (kokonaismäärän ollessa 749). Naispuolisten uhrien määrä taas on samalla aikavälillä yhteensä 235 (756 uhrista).

Kuvio 20 Henkirikosten tekijät ja uhrit sukupuolittain v. 2013–2023 (pl. 2019), lkm.

Tarkasteltaessa tekijöiden ja uhrien välistä suhdetta, naisten tekemät henkirikokset kohdistuvat tyypillisesti oman perheen jäseniin (Taulukko 10). Lähes puolet (45 %) teoista on kohdistunut tekijän nykyiseen tai entiseen puolisoon tai seurustelukumppaniin. Viidennes teoista on kohdistunut tekijän omaan lapseen, valtaosassa lapsen ollessa alaikäinen. Neljäsatoista prosentissa naisten tekemistä teoista osapuolten suhde on ollut ystävyys- tai kaveruussuhde.

Taulukko 10 Tekijän ja uhrin välinen suhde (”uhri oli tekijälle...”) tekijän sukupuolen mukaisesti, %.

	Naisepäillyt (N = 95)	Miesepäillyt (N = 635)
Nykyinen puoliso tai seurustelukumppani	36.8	16.4
Entinen puoliso tai seurustelukumppani	8.4	3.8
Oma lapsi	21.1	1.9
Ystävä tai kaveri	13.7	29.8
Tuttu ulkonäöltä tai nimeltä	6.3	9.0
Oma vanhempi	5.3	5.8
Muu suhde	8.4	33.4
Yhteensä	100	100

Tarkasteltaessa tekijöiden ja naisuhrien välistä suhdetta, naiset joutuivat tyypillisimmin nykyisen tai entisen puolisonsa tai seurustelukumppaninsa teon uhriksi (yht. 57 % tapauksista, taulukko 11). Muissa tapauksissa tekijän ja naisuhrin välisissä suhteissa oli paljon hajontaa. Oman lapsensa uhriksi joutuneita oli yhdeksässä prosentissa naisiin kohdistuneista henkirikoksista. Naisuhri oli tekijälle ennestään täysin tuntematon yhdeksässä prosentissa tekoja.

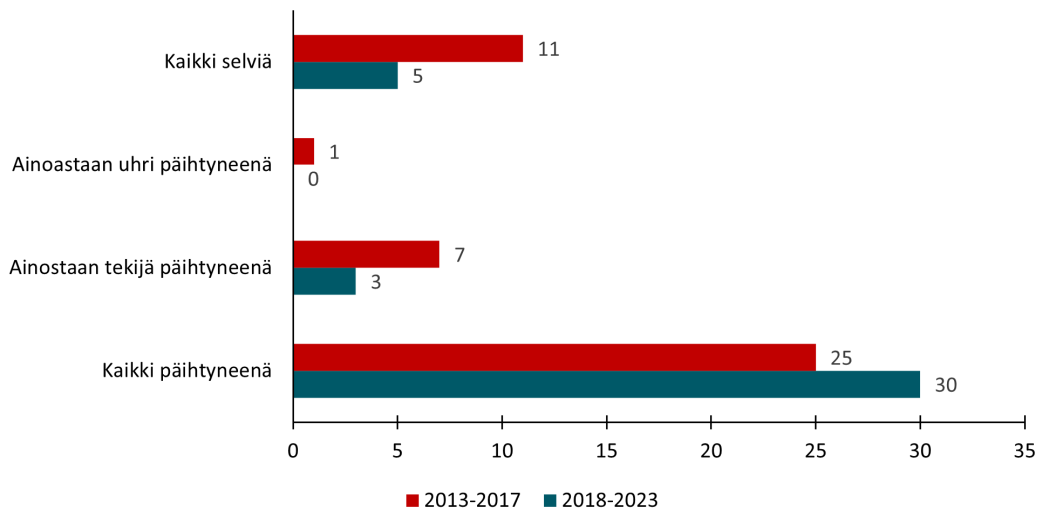
Taulukko 11 Tekijän ja uhrin välinen suhde (”uhri oli tekijälle...”) uhrin sukupuolen mukaisesti, %.

	Naisuhrit (N = 220)	Miesuhrit (N = 510)
Nykyinen puoliso tai seurustelukumppani	46.4	7.3
Entinen puoliso tai seurustelukumppani	10.9	1.6
Oma vanhempi	8.6	4.5
Täysin tuntematon	8.6	12.2
Ystävä tai kaveri	6.4	37.1
Oma lapsi	5.5	3.9
Tuttu ulkonäöltä tai nimeltä	4.5	10.4
Muu suhde	9.1	23.1
Yhteensä	100	100

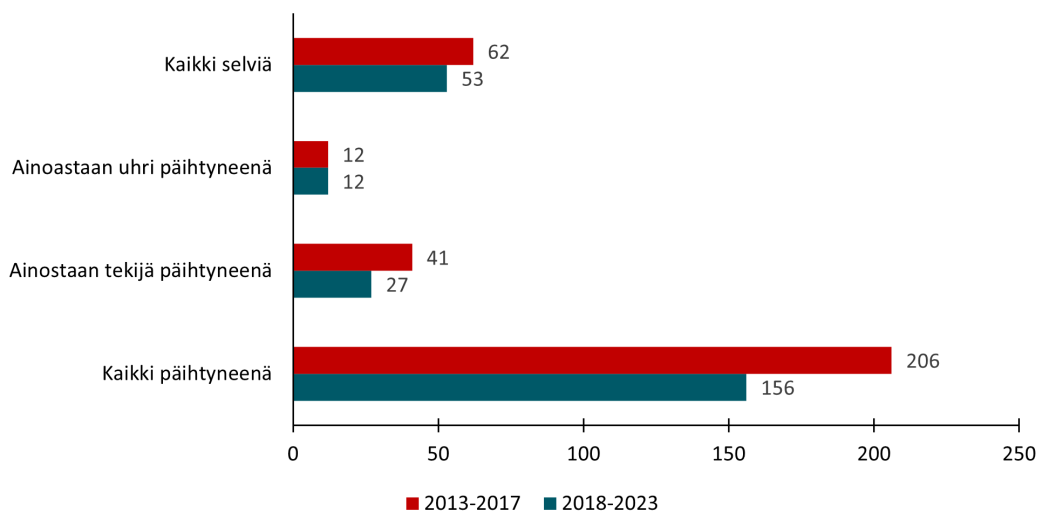
Vuosien 2013–2023 henkirikostapauksissa yhteensä 138 tapauksessa esitutkinnan aikana selvisi, että teon uhri olisi kohdistanut fyysistä väkivaltaa tekijään ennen henkirikokseen johtanutta tilannetta. 161 tapauksessa taas selvisi, että tekijä olisi kohdistanut fyysistä väkivaltaa uhriin jo aikaisemmin. Henkirikoksissa, joissa tekijä oli nainen, 17 prosentissa teoista (N = 16) teon uhri oli käyttäytynyt väkivaltaisesti tekijää kohtaan, ja 28 prosentissa (N = 27) tekijä itse oli käyttäytynyt väkivaltaisesti uhria kohtaan. Vastaavat luvut ovat miesepäiltyjen osalta 19 prosenttia (N=123) ja 21 prosenttia (N = 134). Tapauksia, joissa sekä tekijä että teon uhri olivat kohdistaneet toisiinsa fyysistä väkivaltaa ennen henkirikosta, oli tarkastelukautena yhteensä 47 kappaletta.

Vuosina 2018–2023 niiden henkirikosten määrä, joissa kumpikin osapuoli on päihtynyt (alkoholi ja/tai muut päihdyttävät aineet), on kasvanut naispuolisten tekijöiden henkirikostapauksissa. Sitä vas-

toin henkirikosten määrä, joissa kumpikin osapuoli on ollut selvinpään, tai joissa jompikumpi osapuoli on ollut selvinpään, on vähentynyt. (Kuvio 21.) Miespuolisten tekijöiden osalta kaikkien muiden kuin sellaisten henkirikosten, joissa uhri on ollut päihtyneenä, lukumäärä on vähentynyt. Tämä heijastaa miesten tekemien ja miehiin kohdistuneiden henkirikosmäärän laskua. (Kuvio 22.)

Kuvio 21 Osapuolten päihtymys henkirikoksissa 2013–2017 ja 2018–2023, joissa tekijänä nainen (lkm.)

Kuvio 22 Osapuolten päihtymys henkirikoksissa 2013–2017 ja 2018–2023, joissa tekijänä mies (lkm.)

5. Henkirikollisuuden ilmitulo ja kehitys vuosina 2013–2023

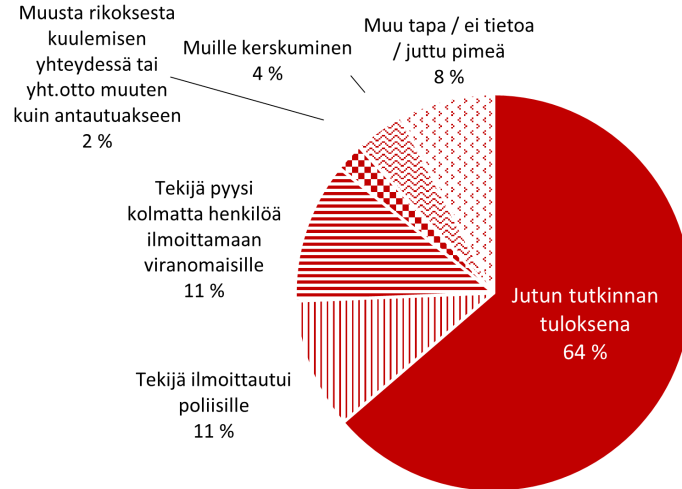
5.1 Henkirikosten ilmitulo ja selvittäminen

Piilorikollisuuden määrästä henkirikollisuudessa ei ole tarkkaa tietoa. Tuorein aiheesta tehty tutkimus on lähes kolmekymmentä vuotta sitten julkaistu Pajuojan ja Salmisen (1996) tutkimus, jonka perusteella arviolta 2–3 prosenttia henkirikoksista jäi tulematta ilmi. Pääosassa tapauksia kyse oli uhreista, joiden ruumista ei löydetty ja jotka päätyivät kadonneiksi henkilöiksi. Vuosina 2013–2023 ilmi tulleista henkirikostietokantaan kirjatuihin selvitetystä henkirikoksista 48:n (6 %) poliisitutkinta oli alkanut kadonneen henkilön etsintänä ja osoittautunut myöhemmin henkirikokseksi.

Kuolemansyyntutkinnan kautta vireille tulleiden kaiken tyyppisten henkirikosten määrä oli vuosina 2013–2023 yhteensä 64, kahdeksan prosenttia kaikista poliisin tietoon tulleista henkirikoksista. Martti Lehden (Lehti, 2020, s. 41) arvion mukaan henkirikollisuuden ilmitulon kannalta vaikeasti tunnistettavia tai arvioitavia kuolemantapauksia kuolemansyyntutkintajärjestelmässä ovat terveydenhoitohenkilöstön tekemät, potilasiin kohdistuvat henkirikokset sekä toisaalta tapaukset, joissa tarkkaa kuolinsyytä tai tahallisen väkivallan osuutta kuolemaan ei kyetä selvittämään.

Ilmi tulevat henkirikokset tulevat poliisin tietoon yleensä suhteellisen nopeasti. Katsauskauden henkirikoksista 64 prosenttia tuli poliisin tietoon tekopäivänä ja 12 prosenttia seuraavan päivän kuluessa. Kolmen vuorokauden sisällä teoista oli tullut ilmi 83 prosenttia. Viikkoa pidempään ilmitulo oli kestänyt 12 prosentissa tapauksia.

Rikoksista runsas puolet (56 %) oli tullut poliisin tietoon tekijän, uhrin itsensä tai silminnäkijän hälytettyä apua. Ruumiin löytymisen kautta ilmi oli tullut 21 prosenttia, ilmiannon kautta viisi prosenttia ja muun rikoksen tutkinnan yhteydessä kolme prosenttia. Silminnäkijöitä oli 42 prosentilla ajanjakson henkirikoksia.

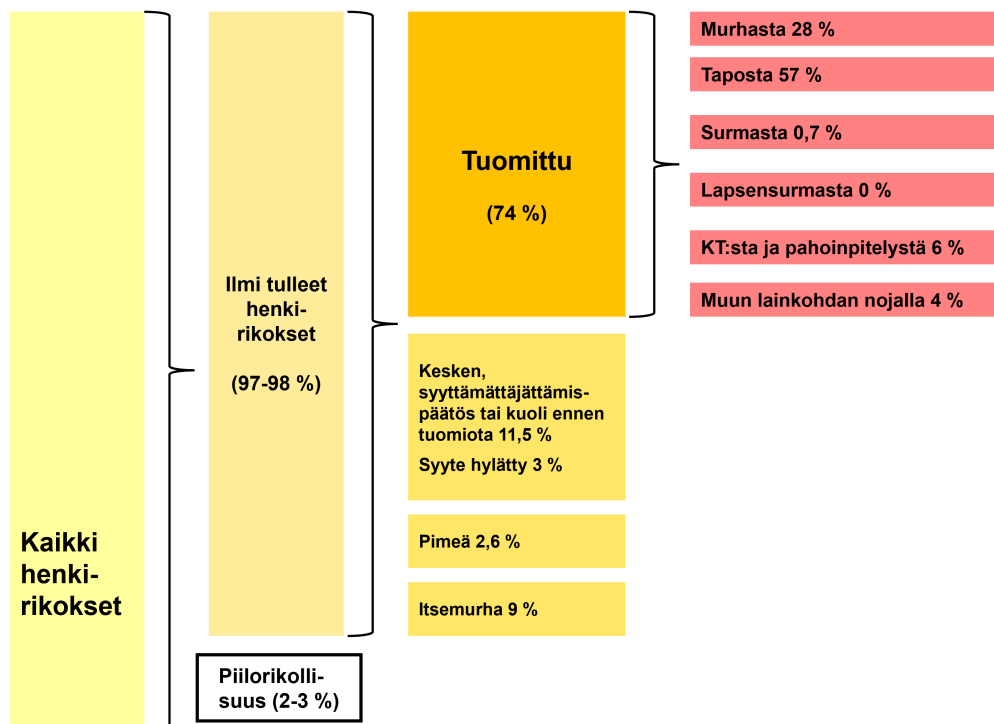
Kuvio 23 Epäillyn henkilöllisyyden selvittämistapa henkirikoksissa 2013–2023 (N=752).

Lähes kaksi kolmannesta katsauskauden henkirikoksista oli selvinnyt poliisin oman tutkinnan kautta ja liki neljäsosassa rikoksia syyllinen oli ilmoittautunut itse joko suoraan, hätäkeskuksen tai kolmannen henkilön kautta poliisille (kuvio 23).

Henkirikostietokantaan yhdistetään tietoja myös rikoksesta epäiltyjen tuomioista sekä teon jälkeisestä käyttäytymisestä. Kaikista tätä tietoa ei kuitenkaan saada: vuosina 2013–2023 henkirikoksiin syyllistyneistä miehistä 8 % ja naisista 9 % surmasi itsensä rikoksen yhteydessä tai välittömästi sen jälkeen. Miehistä myös 2 prosenttia ja naisista 6 prosenttia yritti itsemurhaa teon yhteydessä tai välittömästi sen jälkeen. Sekä miesten että naisten itsemurhat olivat yleisimpiä parisuhdetapoissa ja omiin lapsiin kohdistuneissa henkirikoksissa.

5.2 Oikeuskäsittely ja rangaistukset

Poliisin tietoon vuosina 2013–2023 tulleista henkirikoksista vajaata kahta prosenttia ei kyetty selvittämään ilmi tuloa seuranneen vuoden aikana. Kaiken kaikkiaan ajanjaksolla ilmi tulleista henkirikoksista 69 prosentissa epäiltyä vastaan oli nostettu syyte vuoden 2025 alkuun mennessä ja näistä 74 prosentissa syytetty tuomittiin rangaistukseen. Rikoksista kolmessa prosentissa syyte oli hylätty kokonaan ja 7 prosentissa epäilty jätettiin syntykeettomana rangaistukseen tuomitsematta (kuvio 24).

Kuvio 24 Vuosina 2013–2023 ilmi tulleiden henkirikosten selvittäminen ja oikeuskäsittely (N=769).

Rangaistukseen tuomituista syytetyistä 86 prosenttia tuomittiin alioikeudessa tahallisesta henkirikoksesta, kuusi prosenttia pahoinpitelyrikoksesta ja kuolemantuottamusrikoksesta ja neljä prosenttia jonkin muun lainkohdan nojalla (yleensä joko kuolemantuottamusrikoksesta tai pahoinpitelyrikoksesta). Pääosa rangaistukseen tuomituista (57 %) tuomittiin taposta, murhasta tuomittiin 28 prosenttia. Kaiken kaikkiaan ajanjakson henkirikosten pääepäillyistä 95 prosenttia oli tuomittu vuoden 2025 alkuun mennessä tahallisesta henkirikoksesta myös ehdolliseen, ehdottomaan tai elinkautiseen rangaistukseen.

Rikoslain mukaan rangaistuksena murhasta on elinkautinen vankeus. Lievennettyä rangaistusasteikkoa noudatettaessa murhasta tuomitaan määräaikaiseen vankeuteen. Katsauskauden murhista käräjäoikeudessa rangaistukseen tuomituista 83 prosenttia tuomittiin elinkautiseen ja 17 prosenttia määräaikaiseen vankeuteen. Elinkautiseen vankeuteen tuomittujen osuus oli miehillä yhtä suuri, naisilla puo-

lestaan hieman matalampi¹. Murhasta tuomittujen määräaikaisten vankeusrangaistusten keskipituus oli 11 vuotta 4 kuukautta 5 päivää. Rikosseuraamuslaitoksen tietojen mukaan kuluvalle vuosikymmenellä ehdonalaiseen vapauteen päässeet elinkautisvangit ovat vuosina 2014–2023 suorittaneet vankeusrangaistustaan keskimäärin 14 vuotta 8 kuukautta, joskin suoritettu rangaistusaika on vaihdellut jonkin verran vuosien välillä (Rikosseuraamuslaitos, 2024).

Rikoslain mukainen rangaistus taposta on kahdeksasta kahteentoista vuotta vankeutta. Lievennettyä rangaistusasteikkoa noudatettaessa taposta voidaan tuomita myös kahdeksaa vuotta lyhyempiä vankeusrangaistuksia. Käräjäoikeuksissa katsauskaudella taposta tuomittujen miesten keskirangaistus oli 9 vuotta 7 kuukautta ja naisten 9 vuotta 4 kuukautta vankeutta.

Laissa määrätty rangaistus surmasta on neljästä kymmeneen vuotta vankeutta. Katsauskaudella keskirangaistus surmasta oli käräjäoikeuksissa tasan 4 vuotta vankeutta. Kaiken kaikkiaan katsauskaudella tehdyistä henkirikoksista käräjäoikeuksissa rangaistukseen tuomituista 22 prosenttia tuomittiin elinkautiseen vankeusrangaistukseen, 72 prosenttia ehdottomaan määräaikaiseen vankeusrangaistukseen ja viisi prosenttia ehdolliseen vankeusrangaistukseen.

Rikosnimikkeen valinnan suhteen käräjäoikeuksissa henkirikoksista tuomitut rangaistukset olivat katsauskaudella ankarampia miehille. Miehistä 30 prosenttia tuomittiin murhasta, naisista 15 prosenttia. Uhrin ja tekijän suhde ei yleensä näyttäisi vaikuttaneen rikosnimikkeen valintaan. Jossakin määrin eroa nähtiin kuitenkin puolisoihin ja seurustelukumppaneihin kohdistuneiden henkirikosten rangaistuskäytännössä. Puolisonsa tai kumppaninsa (nykyisen tai entisen) surmanneista miehistä tuomittiin murhasta 31 prosenttia, naisista 5 prosenttia. Parisuhdesurmissa nainen tuomittiin puolestaan useammin taposta (90 %) kuin miehet (62 %). Ero näyttäisi liittyneen kuitenkin pääasiassa teon suunnitelmallisuuteen, ei tuomitun sukupuoleen.

5.3 Vuosien 2013-2023 kokonaiskuva

Henkirikollisuuden kehitys maassamme oli myönteinen vuodesta 2013 vuoteen 2023, joskin lasku on hidastunut 2010-luvun puolivälistä lähtien. Suomen henkirikollisuuden taso noudattaa kuitenkin länsimaalaista, laskevaa trendiä. Henkirikollisuuden väheneminen on havaittavissa maantieteellisesti koko

¹ Naisten matalampi osuus elinkautisissa rangaistuksissa johtuu todennäköisesti pienestä havaintomäärästä.

maassa keskimääräisten rikollisuustasojen tasaantumisessa maakuntien välillä. Henkirikollisuuden keskimääräinen taso on kaikissa maakunnissa alle 3 per 100 000 asukasta. Henkirikosseurannan mukaan vuotuinen henkirikoksissa surmattujen määrä väheni vuosilta 2013–2015 seurantajakson loppupuolelle (2020–2023) runsaalla kymmenellä (–13 %). Rikollisuustaso laski vastaavasti 1,5 surmatusta 1,3 surmattuun 100 000 asukasta kohti (–14 %). Myönteinen kehitys näkyi kuitenkin vain miehiin kohdistuneessa väkivallassa. Miehiä surmattiin vuosina 2013–2015 vuosittain keskimäärin 62, vuosina 2020–2023 enää 49 (–20 %). Surmattujen naisten määrät kuitenkin puolestaan hieman nousivat, määrien ollessa 22 ja 24 (+11 %). Naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan torjunta on ollut keskeisellä sijalla viranomaisten ja järjestöjen ohjelmissa ja toiminnassa kuluvalle vuosituhannelle. Ainakin henkirikollisuudessa viime vuosina parisuhdeväkivallan ehkäisyyn tähtäävän toiminnan vaikutus näyttäisi hieman tasaantuneen ja jopa kääntyneen hienoisesti nousuun. On kuitenkin huomioitava, että vaikka ero näyttää prosentuaalisesti suurelta, lukumääräisesti erot muodostuvat vain muutamien surmien erosta. Parisuhdeväkivallan uhrina vuosittain kuolleiden naisten määrä nousi vuosien 2013–2017 kahdestatoista seurantajakson jälkipuoliskolla eli vuosina 2018–2023 neljääntoista. Parisuhdeväkivallan uhrina vuosittain kuolleiden miesten määrä on puolestaan laskenut viidestä neljään.²

Henkirikollisuuden yleiskuva on pysynyt määrällisistä muutoksista huolimatta melko muuttumattomana. Henkirikokset ovat edelleen tyypillisesti yhden, miespuolisen tekijän tekemiä. Myös suurin osa uhreista ovat miehiä. Tyypillinen suomalainen henkirikos on edelleenkin yksityisasunnossa tehtävä tappo, johon liittyy päihteiden käyttöä. Aseena on tyypillisesti keittiöveitsi. Syyllinen ja uhri ovat toisilleen tuttuja, yksin asuvia, työelämästä syrjäytyneitä, päihdeongelmaisia miehiä. Surmaaajat ovat myös pääsääntöisesti uhrejaan hieman nuorempia. Ei siten näyttäisi olevan täysin sattumanvaraista kuka päihteitä käyttävissä porukoissa surmaa ja kuka joutuu surmatuksi. Tekohetkellä molemmat osapuolet ovat yleensä päihtyneenä joskin uhrit harvemmin, mutta toisaalta vahvemmin, päihtyneinä kuin rikosten tekijät. Tyypillisesti henkirikoksen uhri kuoli välittömästi teon yhteydessä ilman ammattimaista ensihoitoa. Menehtymiseen myötävaikuttaneena tekijänä on saattanut usein ollut myös pitkäaikaisesta päihteiden käytöstä johtuva huono yleiskunto. Vaikka alkoholin käytöllä on edelleen suuri rooli tapauksissa, myös huumeiden vaikutus näyttäisi olevan kasvussa.

² Kyse vuotuisten määrien pyöristetystä keskiarvoista jaksoilla 2013–2015 sekä 2020–2023.

5.4 Lopuksi

Viimeisen viiden vuoden aikana henkirikollisuuden tutkimuksessa ajankohtaisia aiheita ovat olleet mm. naisiin kohdistuneet parisuhdesurmat, erityisesti ampuma-aseet tekovälineinä sekä nuoret henkilöt henkirikosten uhreina ja tekijöinä (Kivivuori, Tanskanen, ym., 2024; Kivivuori, Balgobind Singh, ym., 2024; Krüsselmann ym., 2023; Suonpää ym., 2022).

Parisuhdesurmien ehkäisemiseen voidaan panostaa parantamalla viranomaistahojen kykyä tunnistaa (ja siten puuttua) parisuhdeväkivaltaan. Tulosten perusteella parisuhdetappoja edeltää usein parisuhdeväkivaltaa. Joka toinen tekijä oli kohdistanut uhriin väkivaltaa ja lähes yhtä moni uhannut uhria jo ennen kuolemaan johtanutta rikostilannetta. Uhreista viidesosa oli kohdistanut tekijään väkivaltaa ennen rikostapahtumaa. Parisuhdeväkivalta on vaikuttanut olleen vaiettu asia, eikä uhri ole kyennyt suojautua siltä viranomaisten avulla: alle puolet uhreista oli kertonut kolmannelle henkilölle pelkäävänsä tekijää ja alle viidesosa oli ottanut yhteyttä poliisiin. Ensi- ja turvakotiin hakeutuminen tai lähestymiskiellon hakeminen oli harvinaista (5–6 %). Toimenpide-ehdotuksina voidaan pitää MARAK-toimintamallin (moniammatillinen riskinarviointikokous) jalkauttamista kansallisesti kaikkien alueiden käyttöön sekä poliisiin, terveysviranomaisten ja sosiaaliviranomaisten kouluttamista väkivallan tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen asiakastilanteissa. (Suonpää ym., 2022, s. 47, 79–97.) Lisää tutkimustietoa tarvittaisiin jo olemassa olevien (vakavaa) parisuhdeväkivaltaa ehkäisevien interventioiden vaikuttavuudesta.

Nuorten tekemä väkivaltarikollisuus on herättänyt laajaa julkista keskustelua ja huoltakin viime vuosina. Tapaukset, joissa nuoret ihmiset ovat henkirikosten tekijöinä tai uhreina ovat vähentyneet viimeisen 20 vuoden aikana ja ovat suhteellisen harvinaisia. Samansuuntainen kehitys on myös muissa Euroopan maissa, joissa erityisesti 15–29-vuotiaiden henkirikoskuolleisuus on vähentynyt (Suonpää ym., 2022).

Nuorten henkirikollisuuden ominaispiirteenä on jo 2000-luvun alusta ollut instrumentaalisuus (Lehti, 2007, s. 75). Pääasiassa tekovälineinä toimivat erilaiset puukkojen ja keittiöveisten kaltaiset teräaseet, mutta viime vuosina myös ampuma-aseiden käyttö on lisääntynyt. Samaan aikaan henkirikokset ovat saaneet aiempaa väkivaltaisempia piirteitä ja teoista on tullut aiempaa julkisempia (Heiskanen & Purhonen, 2025; Kivivuori, Tanskanen, ym., 2024). Keskusrikospoliisin tekemän nuor-

ten henkirikoksia käsittelevän laajan selvityksen perusteella suurin osa alle 21-vuotiaiden tekemistä henkirikoksista keskittyy 18–20-vuotiaille. Uhrina on yleensä samaan ikäluokkaan kuuluva henkilö, ja tapausten osapuolet ovat tyypillisesti miehiä; vain noin viidesosassa on kyse naisen ja miehen välisestä konfliktista. Suurin osa epäillyistä on toisilleen entuudestaan tuttuja, mutta myös tuntemattomien henkilöiden kohtaamiin liittyvät henkirikokset ovat lisääntyneet. Yleisimpiä motiiveja olivat riitatilanteen ratkaiseminen väkivallalla, sekä erilaiset kosto-, ryöstö- ja velkamotiivit. (Heiskanen & Purhonen, 2025, s. 6–18.)

Henkirikosseuranta-aineistolla tehdyn tutkimuksen mukaan erityisesti 15–29-vuotiaiden henkirikoksissa tyypillisiä ovat 1) uhrin, jotka käyttävät huumausaineita ja ovat altistuneita rikolliseen ympäristöön, 2) uhrin, joita kohtaan kohdistetaan väkivaltaa julkisella paikalla ja alkoholin käyttötilanteessa, sekä 3) nuoret, jotka joutuvat ennalta suunnitellun, useamman uhrin vaatineen ampumistilanteen uhriksi. Ylipäättävästi nuorten henkilöiden henkirikoksen uhriksi joutumisen kontekstit eroavat 5.3 luvussa kuvaillusta, tyypillisestä suomalaisesta henkirikoksesta. (Kivivuori, Tanskanen, ym., 2024.) Merkittävin muutos tekopiirteissä voidaan nähdä huumausaineiden merkityksen korostumisessa. Kuten jo 2000-luvun alussa, nuorten henkirikollisuus on vahvasti alkoholisidonnaista (Lehti, 2007, s. 75–76). Nuoret henkirikoksen tekijät olivat alkoholin vaikutuksen alaisena 70 prosentissa tapauksista tehdessään henkirikoksen. Tämän lisäksi huumeiden vaikutuksen alaisena oleminen henkirikoksen tekohetkellä oli nuorille huomattavasti yleisempää kuin yli 30-vuotiaille. Ajallisesti tarkastellen vuosien 2002–2022 välillä on tapahtunut selkeää muutosta. Pelkästään alkoholin vaikutuksen alaisena olleiden määrä on vähentynyt, kun taas pelkästään huumeita käyttäneiden määrä on lisääntynyt. (Törölä ym., 2024, s. 32–34.) Kehityskulku heijastuu myös muihin teonpiirteisiin. Keskusrikospoliisin mukaan huumekaupan yhteydessä tapahtuvien henkirikosten määrä on kasvanut, samalla kun huumausaineisiin liittyvät rikosnimikkeet ovat nousseet yhdeksi yleisimmistä oheisrikoksista (Heiskanen & Purhonen, 2025, s. 16).

Tarve tarkemmalle ja syvällisemmälle nuorten henkilöiden henkirikollisuuden ja uhriksi joutumisen ymmärrykselle on tärkeää. Erityisesti huumeiden käytön, huumemarkkinoiden ja väkivallan keskeisten yhteyksien tunnistamiseen, sekä päihde- ja terveydenhoidon kehittäminen huumeiden käytön ja sen negatiivisten vaikutusten vähentämiseen tulisi kiinnittää huomiota.

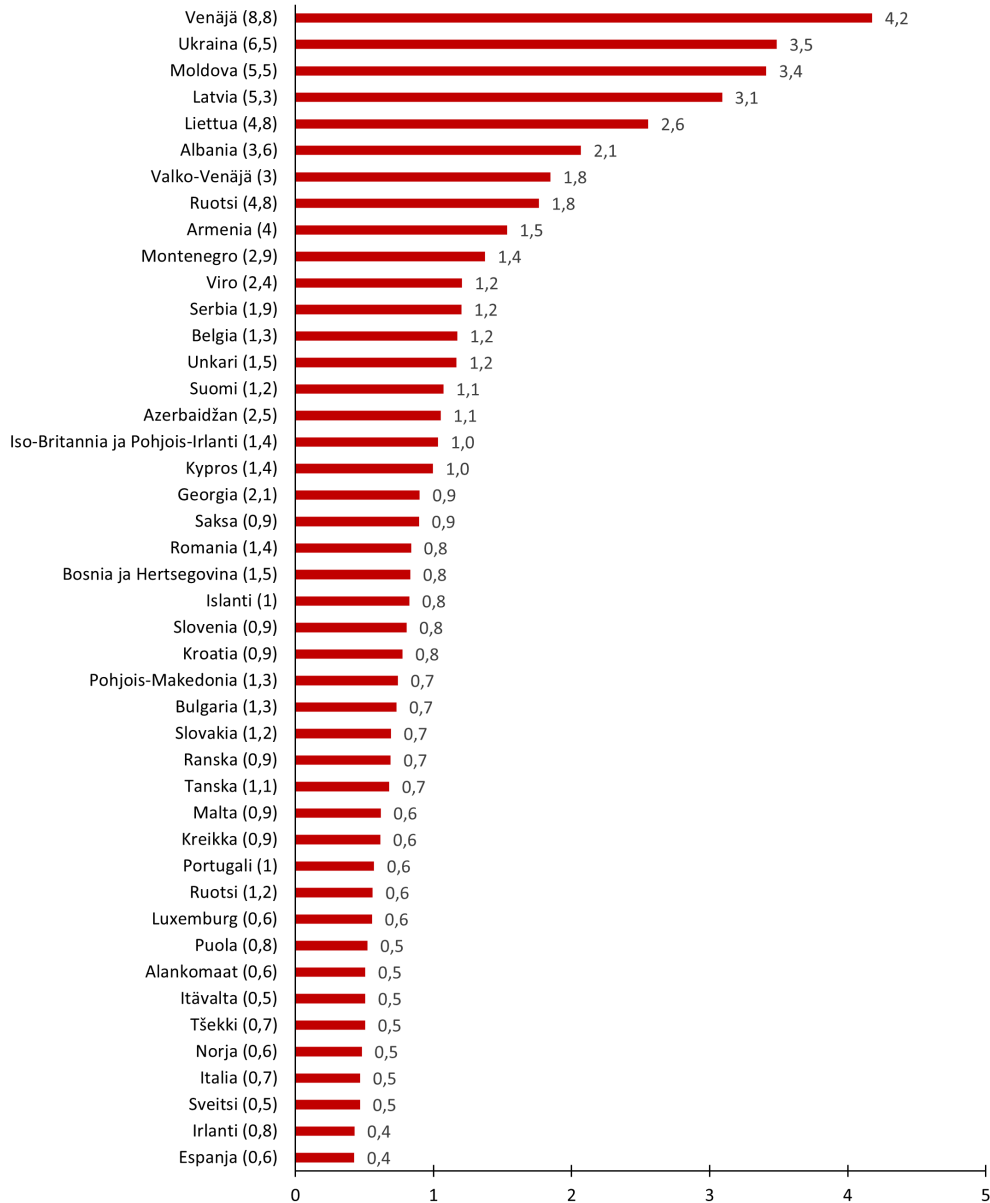
Kirjallisuutta

- Eisner, M. (2008). Modernity Strikes Back? A Historical Perspective on the Latest Increase in Interpersonal Violence (1960–1990). *International Journal of Conflict and Violence*, 2(2), 288–316. <https://doi.org/https://doi.org/10.4119/ijcv-2769>
- Heiskanen, L., & Purhonen, M. (2025). *Nuorten henkirikollisuus – Poliisin tietoon tulleiden henkiri-kosten ja niiden yritysten piirteet vuosina 2015–2023*. Keskusrikospoliisi. [https://poliisi.fi/doc-uments/25235045/59586767/Nuorten%20henkirikollisuus.pdf/60544121-173b-013a-947f-5a721b8ea984?t=1740574742176](https://poliisi.fi/documents/25235045/59586767/Nuorten%20henkirikollisuus.pdf/60544121-173b-013a-947f-5a721b8ea984?t=1740574742176)
- Kivivuori, J., Balgobind Singh, S., Suonpää, K., Jagganath, G., Raeste, A., Khan, S., Bashige Murhula, P. B., & Chetty, R. (2024). Homicide in Global Extremes: Exploring the Feasibility of EHM-Based Analysis in Finland and South Africa. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 40(3), 511–531. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/10439862241242868>
- Kivivuori, J., Tanskanen, M., Suonpää, K., & Raeste, A. (2024). Comparing youth and adult homicide victimization in Finland 2002–2018: A latent class approach. *Nordic Journal of Criminology*, 25(1), 1–17. <https://doi.org/https://doi.org/10.18261/njc.25.1.7>
- Krüsselmann, K., Aarten, P., Granath, S., Kivivuori, J., Markwalder, N., Suonpää, K., Hedegaard Thom-sen, A., Walser, S., & Liem, M. (2023). Firearm Homicides in Europe: A comparison with non-firearm homicides in five European countries. *Global Crime*, 24(2), 145–167. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/17440572.2023.2211513>
- Lappi-Seppälä, T., & Lehti, M. (2015). Cross-comparative perspectives on global homicide trends. Teoksessa M. Tonry (Toim.), *Why Crime Rates Fall, and Why They Don't* (s. 135–230). <https://doi.org/10.1086/677979>
- Lehti, M. (2007). *Nuoret ja henkirikollisuus 1980–2004*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <http://hdl.handle.net/10138/152540>
- Lehti, M. (2015). Homicide Drop in Finland, 1996–2012. *Journal of Scandinavian Studies in Crime*

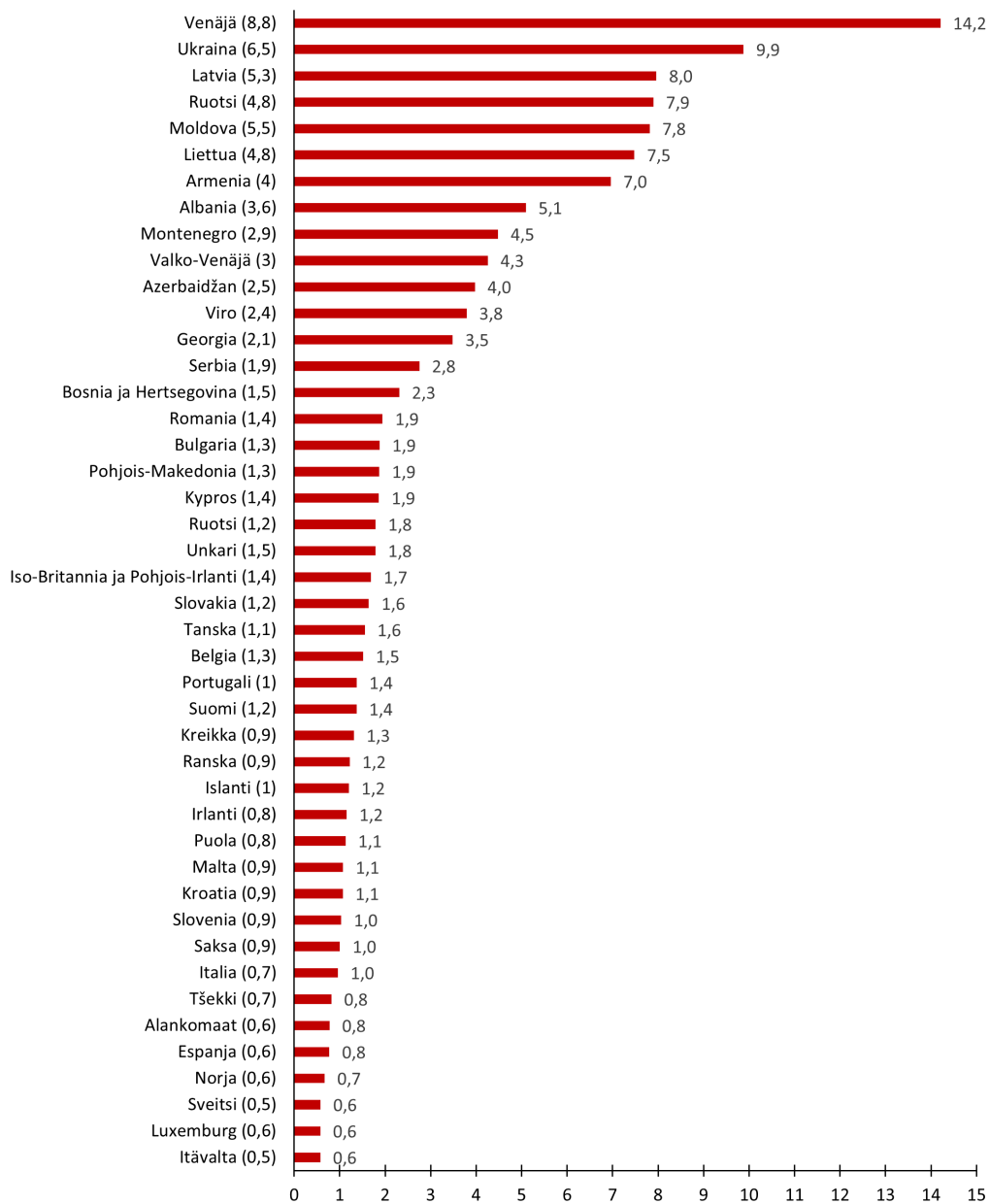
- Prevention and Criminology*, 15(2), 182–199. <https://doi.org/https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/14043858.2014.963931>
- Lehti, M. (2020). *Henkirikokatsaus 2020*. Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/319479>
- Nieuwbeerta, P., & Leistra, G. (2007). *Dodelijk geweld. Moord en doodslag in Nederland*. Balans.
- Rikosseuraamuslaitos. (2024). *Rikosseuraamuslaitoksen tilastollinen vuosikirja 2023*. https://www.rikosseuraamus.fi/material/sites/rise_ja_rskk_yhteiset/dokumentit/qgn6jsfk2/RISE_Tilastollinen_vuosikirja_2023.pdf
- Suonpää, K., Kivivuori, J., & Aaltonen, M. (2018). Criminal history and social disadvantage as predictors of the severity of violent offending. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 42(2-3), 139–155. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/01924036.2016.1270843>
- Suonpää, K., Kivivuori, J., Aarten, P., Ahven, A., Granath, S., Markwalder, N., Skott, S., Thomsen, A. H., Walser, S., & Liem, M. (2022). Homicide drop in seven European countries: general or specific across countries and crime types? *European Journal of Criminology*, 21(1), 3–30. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/14773708221103799>
- Tilastokeskus. (2025a). *Kuolemansyytilasto*. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/til/ksyyt/>
- Tilastokeskus. (2025b). *Rikos- ja pakkokeinotilasto*. Tilastokeskus. <https://stat.fi/til/rpk/>
- Törölä, M., Raeste, A., & Malinen, S. (2024). *Henkirikokatsaus 2024* (60/2024). Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/584439>

Liitteet

Liite 1 Naisten henkirikoskuolleisuus sekä maan kokonaishenkirikostaso Euroopassa (surmattuja 100 000 naista kohti vuodessa; vuosien 2015–2021 keskiarvo). (WHO: Estimates of rates of homicides per 100 000 population.)

Liite 2 Miesten henkirikoskuolleisuus sekä maan kokonaishenkirikostaso Euroopassa (surmattuja 100 000 miestä kohti vuodessa; vuosien 2015–2021 keskiarvo). (WHO: Estimates of rates of homicides per 100 000 population)

Liite 3 Osapuolten suhde naisiin kohdistuneissa henkirikoksissa 2013–2023.

Uhri oli tekijän	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2020	2021	2022	2023
Puoliso	7	9	3	5	10	11	7	6	11	9
Seurustelukumppani	1	3	0	2	5	2	5	4	3	3
Ex-puoliso/seurustelukumppani	5	3	3	5	1	3	0	2	2	1
Lapsi	2	3	0	1	2	1	1	2	0	0
Vanhempi	2	0	3	3	2	2	2	3	2	1
Sisarus	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muu sukulainen	0	1	0	0	1	0	2	0	0	0
Tuttava	5	4	4	2	4	5	4	4	4	3
Ennalta tuntematon	1	4	2	4	4	0	0	3	1	0
Muu tai ei tiedossa	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2
Juttu pimeä kirjaamishetkellä	0	0	0	0	1	0	0	2	3	0
Yhteensä	23	27	15	22	30	24	22	26	26	19

Liite 4 Osapuolten suhde miehiin kohdistuneissa henkirikoksissa 2013–2023.

Uhri oli tekijän	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2020	2021	2022	2023
Puoliso	4	3	2	1	1	5	1	1	1	0
Seurustelukumppani	1	0	2	4	1	3	3	1	1	2
Ex-puoliso/seurustelukumppani	1	1	1	0	1	2	1	0	1	0
Lapsi	3	4	2	1	1	1	4	1	3	0
Vanhempi	1	3	0	5	0	3	2	5	2	2
Sisarus	1	1	2	1	0	2	2	2	0	0
Muu sukulainen	1	1	3	1	1	3	0	3	2	1
Tuttava	42	38	35	26	21	40	50	25	25	19
Ennalta tuntematon	8	6	17	11	9	3	5	5	9	3
Muu tai ei tiedossa	0	2	0	0	0	0	0	2	0	2
Juttu pimeä kirjaamishetkellä	1	1	0	1	1	0	5	1	1	1
Yhteensä	63	60	64	51	36	62	73	46	45	30